KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V. CELOVEC, 11. februarja 1949 Številka 6

Konferenca o avstrijski pogodbi

V Londonu so se sestali namestniki zunanjih ministrov štirih velesil k pogajanjem o avstrijski državni pogodbi. Veliko Britanijo zastopa J. A. Marjoribanks, Združene države Samuel Reber, ki bo vodil predsedstvo, Francijo M. Berthelot in Sovjetsko Zvezo ruski veleposlanik v Londonu Zarubin. V London je prispel tudi avstrijski zunanji minister, dr. Gruber, ki je že imel razgovore z britanskim zunanjim ministrom Bevinom.

Pogajanja o avstrijski državni pogodbi, ki so se lansko leto maja meseca razbila spričo jugoslovanskih in sovjetskih zahtev, se sedaj ponovno vrše, ker je avstrijska vlada že precej časa apelirala na štiri velesile, da bi zopet no in gospodarsko neodvisnost ter pripravila konec vojaški zasedbi.

Britanski list „Manchester Guardian" piše danes, da nudijo razgovori o avstrijski državni pogodbi, ki so se pričeli, najboljšo priložnost za delno ureditev sporov med Zapadom in Vzhodom. Tukaj morejo dejanja kakega državnika boljše dokazati njegovo iskrenost kakor pa različne tiskovne izjave. List pristavlja k temu, da „izgleda, kakor da bi bili strateški momenti avstrijske mirovne pogodbe bolj važni kakor pa katerokoli vprašanje reparacij. Sklenitev pogodbe bi pomenila umik vseh zasedbenih čet. Z drugimi besedami, Rusi bi se morali umakniti na svoje ozemlje in bi morali umakniti tudi one čete, ki so služile sedaj za zvezo in se mudile vsled tega na Madžarskem in v Romuniji. Kot svojo predstražo v svrho „mrzle vojne" bodo lahko pustili v Avstriji samo upravnike petrolejskih vrelcev v Zistersdorfu in pri Podonavski paroplovni družbi, ter majhno brezuspešno avstrijsko komunistično stranko ter titovsko slovensko manjšino na jugu."

„Amerikanci pa bi se morali umakniti na Bavarsko. Oni zapustijo v tem slučaju solidno nekomunistično vlado, za katero stoji 89 odstotkov volilcev, večino, ki bo pri jesenskih volitvah komaj nekoliko oslabljena, sindikalno gibanje, v katerem so komunisti celo v ruski coni Avstrije v manjšini, in končno oživljeno gospodarstvo, ki je uspešno vključeno v načrt za evropsko obnovo."

„Manchester Guardian" zaključuje s sledečimi besedami: „Urejena, strogo nevtralna Avstrija bi lahko pomirjevalno vplivala na Madžarsko in na Češkoslovaško, kar bi bilo zelo potrebno. Kar pa je za vso obnovo Evrope mogoče najbolj potrebno, je znak, da je mir mogoč. Do sedaj ni bilo mogoče opaziti, da bi imeli obe pogajajoči se stranki to dejstvo jasno pred očmi. Na nobeni strani ni bilo odločnosti, da se doseže zaključek pogodbe. Medtem, ko velesile izražajo svojo željo po miru z besedami ,pa se, kakor izgleda upira obema strankama, da pride do motnje sedanjega ravnotežja, dokler ne pride do splošne odločitve. Pri vsem tem pa trpi navadni človek."

Diplomatski dopisnik britanskega radija je izjavil, da se bo kmalu pokazalo, če je Rusija pripravljena umakniti svoje čete iz Madžarske in Rumunije, kajti v tem slučaju ne bi podpirala jugoslovanskih zahtev napram Avstriji.

Kardinal Mindszenty obsojen na dosmrtno ječo

Madžarsko ljudsko sodišče v Budimpešti je izreklo obsodbo proti kardinalu Mindszenthyju in njegovim šestim soobtožencem. Sodišče je kardinala spoznalo za krivega veleizdaje, češ da je prekršil zakon o varstvu madžarske republike, verižil z neprijavljenimi tujimi valutami ter organiziral zaroto proti ljudski republiki. Kardinal je bil obsojen na dosmrtno ječo, na izgubo državljanskih in političnih pravic za deset let in na izgubo vsega premoženja. Njegov tajnik, dr. Andreas Zakar je bil obsojen na šest let ječe; soobtoženci: Baranvay na 15, Esterhazy na 15 let, Nagy na tri leta in Toth na deset let ječe, Ispensky je bil obsojen na dosmrtno ječo.

Kardinal Mindszenthy je poslušal objavo obsodbe popolnoma brez zanimanja. Ko so državni pravdnik in zagovorniki vložili priziv proti nekaterim odločbam sodišča, je izjavil kardinal Mindszenthy, da se strinja s prizivom, ki ga je vložil njegov zagovornik dr. Kiczko. Kardinalov tajnik pa je izjavil, da sprejme obsodbo sodišča. O prizivu bo odločalo vrhovno sodišče. Državni pravdnik je zahteval, naj ostanejo obsojenci do končne odločitve vrhovnega sodišča v zaporu. Obsojeni kardinal se je podal nazaj v zapor. Začasno bo njegove cerkvene dolžnosti opravljal msgr. Josef Groesz, knezoškof v Kalocsi, ki je najstarejši madžarski škof.

Obsodba kardinala Mindszentyja, ki jo je izreklo višje sodišče „ljudske demokracije" Madžarske po nalašč zato vprizorjenem sodnem procesu, je vzbudila nepopisno ogorčenje po vsem demokratičnem in svobodoljubnem svetu brez razlike verske pripadnosti. V New Yorku so bile takoj isti dan velike demonstracije, v katerih so množice zahtevale, da morajo USA protestirati. V Washingtonu je neki demokratski poslanec stranke predlagal, naj USA v znak protesta prekinejo diplomatske odnose z Madžarsko. Republikanski poslanci so sklenili soglasno, da morajo Združene države energično protestirati proti kršenju najosnovnejših človečanskih pravic.

Po radijskih vesteh je avstralski ministrski predsednik Evatt izjavil, da je avstralski poslanik v Parizu šestkrat zaprosil madžarsko vlado, da bi smel prisostvovati pri razpravah proti kardinalu Mindszenthyju, toda vsakokrat je bil odklonjen. Kot nadaljnji odmevi na kardinalovo obsodbo so prispele vesti, da nameravajo Italija, Irska in Holandska protestirati proti postopanju madžarskih oblasti. V znak protesta je namestnik madžarskega generalnega konzula v New Yorku Bela Balassa s svojim osobjem podal ostavko.

Obnovitev slovenskih zadrug

Ustavodajni odbor parlamenta je v torek sprejel skupni osnutek poslancev Laggerja, ing. Schumyja in drugih glede ustanovitve državnega zakona o obnovitvi slovenskih zadrug na Koroškem.

Zakon bo omogočil obnovitev slovenskih zadrug, ki so bile v času nasilnih ukrepov s strani nemškega rajha po odredbi tajne državne policije na Koroškem vključene v nemške zadruge. Pri tem gre za 22 slovenskih zadrug, ki so pri spojitvi z nemškimi zadrugami izgubile svoj pravni obstoj.

Pri zasedanju je prišel do izraža namen ,vrniti slovenski manjšini vse pravice, ki jih je zgubila za časa nacističnega gospodstva.

Uresničenje tega namena s strani odločujočih činiteljev oziroma oblasti bi vsekakor našlo ugoden odmev med prebivalstvom!

Besede iz Moskve

Nova „mirovna ofenziva", ki so jo začeli iz Moskve, je končana. Bilo je lansko poletje, ko je sovjetska vlada začela s prvo tako ofenzivo, toda hitro ji je takrat sledila sovjetska blokada Berlina. Spomin na lansko poletje je še preveč svež, da ne bi letos zapadne vlade gledale na najnovejšo potezo iz Moskve z nezaupanjem.

Toda vendar moramo presojati obnašanje zapadnih držav z razumevanjem in objektivnostjo, v kolikor nam to dovoljuje sovjetsko nagnjenje k temu, da prikrije svoje prave namene. Prej ali slej mora priti spet do poizkusa, da se znova prično razgovori med dvema svetovnima taboroma. V želji, da se ustvarijo primerne prilike za take razgovore, hočejo Združene države in Velika Britanija ter ostale zapadnoevropske države utrditi svoje gospodarske in obrambne položaje.

Važno vprašanje je, če so si že dovolj zavarovale svoje položaje, da lahko začnejo splošne razgovore, ki jih ima v mislih Moskva. Kakor hitro si zastavimo to vprašanje, kakor hitro nam pride na um nepopoln razvoj atlantske pogodbe in zapadnoevropske zveze, razumemo takoj, zakaj so Sovjeti pretekli teden izrazili svojo pripravljenost za razgovore. Kar koli bi mogla Moskva ukreniti, da zapadne sile opustijo svoje načrte, bi bilo Sovjetski zvezi v korist. Iz istih razlogov bi bilo pametno, da se zapadne sile omejijo na strogo omejene razgovore ,dokler ni njihova varnost popolnoma zagotovljena.

Londonski list „Times" razpravlja o treh sovjetskih izjavah, ki smo jih slišali pretekli teden iz Moskve. List pravi, da so vse tri izjave po svojih različnih načinih usmerjene proti atlantski pogodbi. Značilno je, da najpreprostejša in na videz najbolj poštena izjava prihaja od Stalina samega. Okoristil se je do konca z vprašanji, katera mu je stavil ameriški dopisnik in ki so naravnost izzivala pritrdilen odgovor. Dejal

(Nadaljevanje na 2. strani)

Bistvena razlika

Podajamo vam izvleček iz zanimivega govora, katerega je imel Cherles Bohlen, svetovalec ameriškega zunanjega ministrstva pred odvetniškim združenjem zvezne države New York, ko je obravnaval ameriško-sovjetske odnošaje. Med drugim je dejal:

„Osnovna pomanjkljivost vrste zavezniških sporazumov in mirovnih pogodb s satelitskimi državami je bila in je ta, da sovjetska vlada ter vlade pod njeno nadoblastjo niso in ne izpolnjujejo mednarodnih obveznosti, ki so jih formalno prevzele. Dokler se to do temelja ne izpremeni, ni mogoče spoznati, kakšna korist naj bi bila, popustiti z naše strani na pritisk za sporazume ter skleniti sporazume z dvomljivo veljavnostjo.

V naši demokratični družbi je funkcija države ta, da ohranja in pospešuje človečanske pravice in bistvene svoboščine. Država obstaja zaradi koristi človeka, ne pa človek zaradi koristi države. Vsak posameznik mora imeti toliko svobode, kolikor je rabi, da bo lahko živel takšno življenje, ki je združljivo s pravicami drugih.

To je bistveni smoter naše družbe. Svobodo in dostojanstvo poedincev pa je mogoče doseči edino le s takšnim pravanim sistemom, ki ščiti pravice poedincev. **Zaradi te moralne zamisli je tudi v mednarodnih zadevah prevladalo načelo, da mora vladati pravo, ne pa sila in anarhija.**

Sovjetska zamisel prava pa je diametralno nasprotna. **Sovjeti odločno zanikujejo, da je v pravu kakšna moralna zamisel. Pravijo, da je vera velika hinavščina, da sta v pravu tudi resnica in pravičnost. Zanje je pravo le orodje države ter ne zaščita poedincev.** To nam ne potrjuje tudi nihče drugi, kot sam Višinski v svoji knjigi „Pravo sovjetske države".

Zato je logično in očitno, da je s sovjetskega stališča mednarodno pravo le goli instrument za dosego smotrov sovjetske države ter ne vesoljna zamisel, ki velja za vse države.

To je ta bistvena razlika, ki je vzrok globokemu razkolu med Sovjetsko zvezo ter državami pod njeno nadvlado na oni strani ter ostalim svetom na drugi strani. Če imamo to pred očmi, potem nam je jasno, da nimajo razlike, ki ločijo ta dva svetova, svojega vzroka v spornih vprašanjih med državami v običajnem smislu besede, niti v trenju interesov, ki so tradicionalno vodili do sporov in prepirov med državami.

Zaradi tega dejstva ni ta problem izključno problem mednarodnih odnošajev ali odnošajev med državami. Je vse kaj več kot pa to. Tudi ga ni mogoče premostiti s „čarobno" močjo sporazuma.

To pa še ne pomeni, da ne bodo postopoma rešena še nerešena praktična vprašanja povojnega sveta. Vendar pa moramo jasno pripoznati, da takšni sporazumi o praktičnih vprašanjih, ki bodo mogoče doseženi, še ne bodo sami po sebi prinesli bistvene rešitve. Pred seboj bomo imeli še dolgo dobo borbe in naporov, preden bo dosežen mirni svet."

MEDNARODNA SINDIKALNA ORGANIZACIJA

Ta teden se je vršila v britanskem mestu Bormauthu sindikalna konferenca, katere se je udeležilo 50 zastopnikov raznih držav sveta. Izvzete so bile one države, ki so pod sovjetskim vplivom. Na tej konferenci so razpravljali o britanskem predlogu za ustanovitev mednarodnega sindikalnega svéta. Pri tej konferenci je bilo zastopanih 17 mednarodnih strokovnih zvez, ki štejejo skupno 15 milijonov članov.

Politični pregled

JUGOSLAVIJA

Poročilo agencije Reuter iz Beograda je potrdilo vest, da dopisniku jugosl. uradne poročevalske agencije Tanjug ni bilo dovoljeno prisostovati pri razpravah proti kardinalu Mindszenthyju.

Pogajanja za dolgoročno trgovsko pogodbo med Anglijo in Jugoslavijo se bodo bržkone pričela prihodnji mesec. Ali se bodo ta pogajanja vršila v Londonu ali Beogradu, za sedaj še ni znano. Predvsem bodo vodili razgovore o žitnih dobavah, ki jih bo Jugoslavija pošiljala Veliki Britaniji in prejemala v zameno važne industrijske izdelke. Dalje bodo končnoveljavno določili obdobje za plačilo določenih 4,500.000 funtov šterlingov kot odškodnino za podržavljeno britansko imovino v Jugoslaviji.

Centralni komite komunistične partije je naznanil prisilno delo in zaplenitev premoženja onim, ki bi kakor koli delovali proti državi. Dalje je naznanil podvig v razvoju krajevnih odborov, ki bodo sprejeli v partijske vrste čim več industrijskih delavcev in kmetov. V svojem poročilu izjavlja centralni komite tudi, da bodo vsi špekulanti po vaseh in sovražniki ljudske države, ki skrivajo svoje pridelke in ne izpolnjujejo svojih obveznosti glede oddajanja živil, pravtako kaznovani s prisilnim delom in zaplembo osebne lastnine. Komite je izdal obširne ukrepe za dvig moderniziranega poljedelstva in za popolno mobilizacijo vseh delovnih sil, ki bodo pomagale izvesti petletko.

Zdravnik Paul Andersen, vodja oddelka danskega Rdečega križa za zatiranje tuberkuloze v Jugoslaviji, je izjavil, da umre v Jugoslaviji vsak dan okrog sto ljudi za to zahrbtno boleznijo, ki je zavzela že obseg epidemije. Dr. Anderson se je obrnil na pristojne jugoslovanske oblasti, da bi s skupnimi napori zavrli to bolezen.

Jugoslovanski zunanji minister Edvard Kardelj je izjavil, da je Jugoslavija vkljub temu, da je bila izključena iz vzhodnega gospodarskega sveta, vendarle pripravljena sodelovati z njim. To je prvi odziv na novi „svèt za medsebojno gospodarsko pomoč“, ki so ga pred kratkim ustanovili v Moskvi. Kardelj je dejal, da Jugoslavija odobrava moskovsko izjavo, ki nudi vsem državam, ki se bodo hotele soudeležiti, enake pogoje. Pristavil je, da je gospodarsko sodelovanje v duhu tega načela možno samo, če bodo Sovjetska zveza in ljudske demokracije nehale s svojo kampanjo proti Jugoslaviji in spremenile svoje sedanje zadržanje, ki škoduje ne samo jugoslovanskemu gospodarstvu, temveč tudi sodelovanju med socialističnimi deželami.

Po poročilu češkega radia v Pragi so Titove oblasti aretirale Ludvika Mrzela, znanega slovenskega pisatelja socialnih povesti in romanov, ki je bil sedaj nazadnje upravnik narodnega gledališča v Mariboru. Zaprli so ga, kakor poročilo pravi, radi tega, ker ni hotel podpisati neke spomenice Titu prijaznih jugoslovanskih književnikov, v kateri isti zagovarjajo Titovo politiko. Spomenica oz. pismo je bilo namenjeno sovjetskim književnikom. V svojem komentarju dodaja omenjeni radio, da je to „nezaslišano in neodpustljivo postopanje proti tako zaslužnemu borcu za komunizem in za pravice delavskega razreda“.

NEMČIJA

Britanski in ameriški vojaški guverner sta izjavila, da bo od sedaj naprej ves promet med zapadnimi in sovjetsko cono v Nemčiji strogo nadzorovan. Nemška obmejna policija je zasedla vsa cestna križišča in strategična mesta vzdolž 300 km dolge meje.

Ta novi ukrep je posledica omejitev prometa skozi sovjetsko cono. Tranzitni promet iz sosednih evropskih dežel, n. pr. iz Holandske, Švice, Belgije itd. v ruski predel Nemčije je s tem prekinjen. Dovoljeno je potovanje iz ene cone v drugo samo z osebnim vozilom. Potniki smejo imeti s seboj samo ročno prtljago. Zastopniki Belgije, Holandske, Luxemburga, Francije, Danske in Švedske v Berlinu so bili vnaprej obveščeni o sedanjih omejitvah.

Ministrski predsednik Severne Westfalije Arnold je izjavil, da Nemčija pozdravlja osnovanje novega Evropskega odbora. Dejal je, da je prepričan, da stopa vsa zapadna Nemčija z onimi narodi, ki nameravajo tvoriti to zvezo.

AVSTRIJA

Britanske zasedbene oblasti so sklenile odpraviti vse medconske zapore v britanski coni Avstrije, je sporočil avstrijski notranji minister Oskar Helmer.

Tekom lanskega leta je 33.436 beguncev in razseljenih oseb zapustilo Avstrijo in odpotovalo v razne dežele. — 5.737 nadaljnjih oseb je bilo repatriiranih. Avstrijsko notranje ministrstvo je sporočilo, da živi v Avstriji okrog 525.660 beguncev in razseljenih oseb. To število pa vključuje tudi Južne Tirolce, nemške državljane in pripadnike nemške narodnosti iz drugih držav. Od teh jih 18 odstotkov živi po taboriščih, 82 odstotkov pa skrbé sami zase in so se vključili v avstrijsko gospodarstvo.

GRČIJA

Radijska postaja grških upornikov je sporočila, da je prišlo med komunisti do razkola. General Markos, vrhovni poveljnik upornikov je bil baje vsled zdravstvenih razlogov odpuščen, ker da ni več mogel vršiti nalog, ki so mu bile poverjene. V Atenah so mnenja, da bo general Goussis, ki je med uporniki postal znamenit pri nedavnem boju za mesto Kastoria, zasedel Markosovo mesto.

Besede iz Moskve

(Nadaljevanje s 1. strani)

je znova, da nima nič proti temu, da se sestane s Trumanom. Poleg tega je pripravljen razpravljati o skupni rusko-ameriški izjavi glede miroljubnih načrtov in svetovnega mirovnega pakta“, ki naj bi postopoma privedel do razorožitve. Pripravljen je prenehati z berlinsko blokado, če zapadne države odgodijo „ustanovitev zapadnonemške države“.

Ti odgovori so bili preračunani na to, da sprožijo nova vprašanja na Zapadu —posebno v Nemčiji — ali položaja ne privedejo nič bliže rešitvi. Na žalost je zgodovina pokazala, kako malo vredne so mirovne obljube, če ni pravega temelja za resnični sporazum. Opomba glede razorožitve nas spomni, da so se lani na zasedanju Združenih narodov tozadevni razgovori razbili, ko Sovjetska zveza ni pristala na to, da bi objavila stanje svojih obrambnih sil, medtem ko je zahtevala njih zmanjšanje za eno tretjino pri vseh velikih državah. Stalinovi odgovori ne vsebujejo ničesar, kar bi povzročilo izpremembo v načrtov zapadnih držav.

Njegova zamisel, da naj bi zapadne sile zadržale razvoj zapadne Nemčije — v zelo dvomljivem upanju, da pride do sporazuma glede Berlina — samo obnovi položaj, kot ga je Stalin hotel lanskega avgusta tekom pogajanj v Moskvi vsiliti zapadnim silam. Zavrnili so jo takrat in zavrniti jo je treba sedaj, če ni bolj jasnega izgleda za sporazum glede Nemčije.

Največ, kar moramo reči glede sestanka med Trumanom in Stalinom, je, da bi bil teoretično ta sestanek danes bolj koristen, ker je Trumanova oblast bolj trdna. Pred ameriškimi predsedniškimi volitvami bi bil tak sestanek manjšega pomena. Toda stare stvarne težave še vedno obstajajo. Kje bi se mogla sestati, če Truman ne mara iz Združenih držav? Bolj važno tudi je, o čem bi se mogla razgovarjati, kar se ne bi tikalo interesov vsega zapadnega sveta?

Moskva pa se je poslužila bolj direktnih sredstev, da omeji delokrog atlantske pogodbe, s svojo drugo izjavo, ki jo je poslala norveški vladi. Pozvala jo je namreč, naj ji poda obračun svojih namenov, svojo zahtevo pa je utemeljila z dejstvom, da ima Norveška skupne meje s Sovjetsko zvezo na daljnem severu. V jasno izraženem svarilu, da se Norveška ne sme priključiti atlantski obrambni pogodbi, leži bolj močen razlog ravno za to, da se bo Norveška priključila tej pogodbi. In kot vse kaže, so Norvežani razumeli to svarilo v tem smislu. Toda ker je pogodba le obrambnega značaja in ker nima nikakih izzivalnih namenov, je Sovjetska zveza lahko pomirjena, da ne bodo na norveškem ozemlju zgrajena nobena mednarodna oporišča. Če bi bilo mogoče dati javno zagotovilo tega dejstva, Sovjetska zveza ne bi mogla imeti niti najmanjšega razloga, da se zoperstavlja norveškim namenom.

Tretja izjava, ki jo je poslalo v svet sovjetsko zunanje ministrstvo, je v mnogih ozirih bolj pomembna kakor pa ostali dve. Zelo na široko obsoja obrambne načrte zapadnih držav in na tak način odkriva strah moskovske vojaške klike kakor tudi njene politične ambicije (stremuštvo). Vkljub temu, da tamošnja propaganda neprestano govori o sovjetskem napredku in moči, vendar Kremelj nikdar ne pozabi razmeroma velike sovjetske slabosti. Kremelj je tudi prepričan o svoji lastni ideologiji, da nekomunistični svet vsebuje sile, ki so mu sovražne ,vendar tudi istočasno vedno trepeta zaradi svojih lastnih strahov.

Zapad ima pred seboj deželo, ki trpi pod kroničnim (trajnim) sumničenjem vseh dejanj vseh drugih držav, medtem ko nikdar ne opusti ambicije za razširitev svoje oblasti s pomočjo komunističnih strank, ki priznavajo njen red in vodstvo. Težko je reči, kdaj se v Kremlju odločijo za opreznost, kdaj pa za ambicijo. Dovolj dokazov imamo, da se sovjetski voditelji sami neprestano razgovarjajo, kakšno politiko naj vodijo napram Zapadu.

Javne izjave iz Moskve nihajo od ene skrajnosti do druge. Ob Novem letu so prihajala od tam poročila, da so razmere v zapadnoevropskih državah kaotične (zmešane), s čimer so hoteli reči, da se lahko poslužijo komunistične stranke v teh državah bolj napadalne taktike; sedaj poudarjajo zapadno moč in „agresivnost“ (napadalnost).

Glavno vprašanje v sovjetskih očeh je, če morejo računati s še nadaljnjo zapadno stabilnostjo. Ko bodo trdno prepričani o tej stabilnosti, bodo bolj pripravljeni, da pridejo do ureditve razmer z zapadnimi silami, ne da bi seveda istočasno samo za trenutek opustili svoje končne namene. Taka ureditev razmer bi ne mogla biti popolna in dokončna, ker bo končni odgovor komunizmu še vedno v socialni politiki zapadnih držav pri njih doma in na ozemljih, ki so od njih odvisna. Toda taka ureditev razmer bi vendar zmanjšala napetost.

Skandinavska zveza

Te dni se vrše razgovori med Švedsko, Norveško in Dansko za sklenitev Skandinavske zveze. Švedski zunanji minister je izjavil ,da bi takšna zveza igrala važno vlogo pri posredovanju miru med Vzhodom in Zapadom in bi bila zaradi tega važen činitelj pri bodočih mednarodnih odnošajih.

Iz Finske prihajajo poročila, da jo Sovjetska zveza napada zaradi nameravanega sodelovanja z Zapadom. podvzele korake za avstrijsko mirovno pogodbo, ki bi prinesla Avstriji političvek sedanje italijansko jugoslovanske meje.

* *

V Gorici so sklenili po 18 mesecih izmenjati ujetnike med Italijo in Jugoslavijo. Izmenjava vključuje 19 Jugoslovanov in 30 Italijanov.

Drobne novice

Italijanska in jugoslovanska delegacija, ki sta se pogajali v Vidmu o obmejnem prometu in o svobodnem izmenjavanju blaga med obmejnimi kraji, sta sklenili končno pogodbo, katero je italijanska delegacija opisala za „izredno ugodno“. Pogodba vključuje popra-

O miru z Nemčijo

Združene države, Velika Britanija in Francija so v Londonu sklenile pravcato pripravljalno pogodbo za mir z Nemčijo. „Zasedbeni pravilnik“ naj bi po tej zamisli bil nadomestilo za uradno mirovno pogodbo in torej temeljni pripomoček, ki bo urejal politične odnošaje med tujimi zasedbenimi oblastmi in med nemško vlado. Zaradi te svoje naloge je zasedbeni pravilnik važnejši od mednarodnega sporazuma za Porurje, kateri določa mednarodno nadzorstvo nad industrijskim središčem vojaškega varnostnega sveta in glede stalne policije, katere naloga bo paziti, da bo Nemčija ostala razorožena na vojaškem in znanstvenem področju.

Zasedbeni pravilnik za Nemčijo so prvič omenili na sestanku 6 velesil lani julija v Londonu. Njegova priprava je bila težavna in dolga, to pa zaradi neprestanih razlik in nasprotij med Združenimi državami in Anglijo na eni in med Francijo na drugi strani.

Vse tri velesile so se sicer v glavnem strinjale v sodbi, da mora zasedbeni pravilnik vso odločujočo oblast rezervirati zavezniškim nadzorstvenim ustanovam. Sem naj bi spadala tudi pravica glede usmerjanja in vodstva nemške zunanje politike, glede nadzorstva nad nemško zunanjo trgovino, glede obrambe ugleda in varnosti zasedbenih sil itd. Sporazumeli so se tudi o tem, da bi vrhovna zavezniška ustanova v Nemčiji smela prevzeti vso oblast in sicer v izrednih primerih, kadar bi bila ogrožena varnost ali kadar bi bilo treba zagotoviti izpolnjevanja zasedbenega pravilnika.

Združene države in Velika Britanija odločno zagovarjajo politično in gospodarsko decentralizacijo Nemčije, ki naj bi se spremenila v federacijo manjših držav. Prav tako odločno pa hočeta Amerika in Anglija imeti osrednjo zvezno nemško vlado, ki bi imela primerno in zadostno oblast, da bi lahko izpolnjevala vse naloge, katere bi ji določili.

Francija pa taki rešitvi nasprotuje, češ da bi bila tudi takšna Nemčija preveč centralizirana. Vrh tega zahteva tudi, naj stroške za zasedbene čete plačujejo posamezne nemške zvezne države. S tem bi Francija rada dobila proste roke na svojem zasedbenem področju.

To francosko stališče vzbuja začudenje. Amerika in Anglija sta Franciji dosti popustili pri sporazumu za nadzorstvo nad Porurjem in pri vojaškem varnostnem svetu. Toda Francija še vedno vztraja pri svojem tudi drugod.

Ni še znano, kakšni bodo končni sporazumi glede bodočnosti Nemčije. Drži pa eno, da nova skupna nemška vlada ne bo samostojna, marveč bo ostala orodje, nekateri pravijo celo lutka, zavezniških vojaških uprav.

Zavezniške države so povedale, da nameravajo imeti Nemčijo zasedeno, dokler ne bo zagotovljen mir v Evropi. Zaradi tega je več kakor verjetno, da bo stanje, ki ga ustvarjajo zdaj, trajalo še dolgo in da bo služilo kot podlaga za bodočo upostavitev miru. Eden bistvenih pogojev za mir in stalnost v Evropi je ta, da je treba zagotoviti popolno varnost pred kakim novim nemškim napadom. Zdaj je vprašanje, ali naj se pri vseh omejitvah in določilih, ki jih bodo izdali glede Nemčije, ravnajo samo po zahtevah varnosti ali še po čem drugem.

Če bodo vztrajali zgolj pri varnosti, bo to zelo škodilo moralnemu ugledu zahodnih držav ter bo voda na mlin sovjetski politični igri.

Evropska obnova in zagotovitev evropske varnosti pa je v veliki meri odvisna od tega, ali nam bo uspelo Nemce spet spraviti v skupnost zahodnih narodov ter mobilizirati njihove sile v blagor vse Evrope. To dejstvo je treba še zlasti upoštevati pri vseh načrtih za bodočo politično in splošno ureditev Nemčije. („New York Times“)

DA KODER SONCE HODI, PREPIR IZ SVETA BO PREGNAN . . .

OB 100-LETNICI † DR. FRANCETA PREŠERNA

Veliki pesniki so med poklicanimi, ki zapuste svojim ljudem „sveto pismo". Kakor stari preroki ali veliki državniki tako so njihovi nauki za vse večne čase med narodom: najsi bodo pisane knjige ali izrečene besede ali vzgled dejanja; v papirnati ali eterični obliki; ti nauki žive naprej, bolj so trajni kakor kamen ali bron.

Časi se spreminjajo in rodovi se drenjajo po zemlji. Govorica se spreminja, ljudske navade in običaji se menjajo, celo misli, celo čustva niso vedno enaka. Vse je tekoče, življenje ne zavzame nikdar trdno zarisanih oblik. Pesnikov nauk je vedno isti, njegova modrost je vedno ista, njegova dobrota vedno enako velika, njegova toplina vedno vesoljno človeška. Zato postane njegov nauk merilo menjajočih se časov, spreminjajočih se ljudi. Sedaj so ljudje bliže njegovim mislim in čustvom, s časom se jim oddaljijo, komaj ga še razumejo, pa jih novi časi zopet preobrnejo, da mu postanejo bližji. Ali njegov nauk je vedno med njimi, če ga razumejo, če mu slede ali ne.

Zato imajo narodi s stoletja dolgo kulturo in celo vrsto pesnikov navado, da vam pripovedujejo, kako je sedaj ta ali oni njihovih velikih mož prišel v „modo". Brez prikrivanja ali sramu vam razlože, da so „odkrili" Voltaire-a ali Shakespeare-a. Desetletja se morda niso zmenili za njihova dela, častili so druge, mogoče nove pisatelje, ki bolj odgovarjajo duhu časa. Pa nekdo prečita dela starih umetnikov in vrže v svet misel, koliko je v njih modrosti in kako nedosegljivo lepo je izražena ta modrost, da je ni še nihče za njimi nadkrilil.

Upajmo, da bo Prešeren prišel v „modo", ko se ga spominjamo ob stoletnici njegove smrti, da ga prečitamo in razumemo tako, kakor je on pisal svoje pesmi. Prešeren si je izbral za svoje geslo: „Sem dolgo upal in se bal." Morda je res, da so danes časi, ko za upanje ni čas, ko se je bati izdajstva, ko ljudje dvomijo o zakonu. Nič zato! Prešeren je izrazil v svojem geslu preproste občutke navadnega človeka v vsakdanjem življenju. Ali je mogoče človeka tako spremeniti, da zanj Prešernovo geslo nič več ne velja? Kakšna škoda bi bila.

Dalje nam Prešeren pokaže, kako se znajo ljudje smejati. Smeje se sam sebi, smeje se svojim prijateljem, smeje se svojim neprijateljem. Če je življenje še tako trdo, če se človek lahko prisrčno nasmeje, je vse pozabljeno. Vse preveč danes ljudje pozabljajo, da ima vsaka stvar svojo smešno in resno stran.

Veliko Prešernovo poslanstvo je bilo v tem, da je hotel dvigniti svoje ljudi iznad ravni „narodnih popevčic", da ga je hotel dvigniti na višino, kjer bi stali enakovredni z najbolj naprednimi in kulturnimi narodi sveta. Delal je trdo, da je sam svoje delo napravil vredno, da se primerja z najboljšo literaturo tedanjih in tudi poznejših dni. Postavil se je skupno na tehtnico s Petrarkom in hotel je, da njegova Julija premaga po lepoti najbolj čaščene krasotice sveta. Ves svet je bil komaj zadosti velik za njegove visokoleteče misli. Priznal ni mejá, omejil se ni na ozka obzorja tedanjih slovenskih razmer.

Iz te njegove misli je vzklila njegova človečanska želja, da postanejo vsi narodi enakopravni, da „koder sonce hodi, prepir iz sveta po pregnan . . ." Ta želja se mu je izpolnila, v kolikor je on sam s svojim delom pokazal svetu slovensko kulturo. Njegova dela poznajo po svetu v prevodih, ker niso premajhna, da jih ne bi tekom zadnjih sto let prestavili v nemščino ali angleščino, francoščino ali italijanščino, ruščino ali češčino.

Prešeren je umrl pred sto leti, v dobi, ko je bila slovenščina še zaničevana. Danes pa je v veliki meri njegova zasluga, da je naš jezik spoštovan drugod in doma.

*

Prešeren pa je bil tudi osebno povezan s Celovcem in življenjem na Koroškem. Kot pravnik je bil nameščen v letih 1831/32 pri celovškem mestnem sodišču in tukaj tudi položil pravniški izpit. Iz teh let so ostala tudi številna pisma, ki jih je pisal svojim prijateljem. V naslednjem navajamo dve pismi. V prvem piše svojemu prijatelju Matiju Čopu, v drugem pa češkoslovaškemu pesniku Čelakovskemu.

Čelakovsky je bil češki pesnik, ki je napisal kritiko v prvih treh bukvicah „Kranjske Čbelice", ji dodal svoje misli in zahteval, da mora postati tudi slovenščina občevalni jezik „v višjih krogih življenja in znanstva", ter da ni dovolj, „če se prenese govor kmeta, kakršen je in čim verneje, v knjigo." Poudarjal je potrebo, da se izobraženci brigajo bolj kot dozdaj za kulturna stremljenja Slovencev, in označil kot glavno zaslugo „Čbelice", da nudi nekaj, kar lahko zbudi tudi zanimanje izobražencev.

MATIJU ČOPU

Celovec, 3. febr. 1832.

Dragi prijatelj! Čuden dihur. Veliki gobezdač.

O mojem potovanju iz Ljubljane v Celovec bi mogel komaj Kotzebujev popotnik iz Stolpe v Danzig kaj pripovedovati; našel nisem ničesar, o čemer bi mogel komu kaj pisati, ki je to pot že večkrat napravil. Celovec poznaš tako dobro kot jaz. Ljudje so na svoj način prisrčni, če hvališ vse, kar zasluži, da hvališ, in tudi ne zasluži. Izredno radi se bahajo na račun Ljubljane. Ljubljančani imajo zdaleka več kozmopolitičnega (svetovnega) smisla kot Celovčani. Samo da so oni (Ljubljančani) v marsikaterem pogledu preveč strpni. Oni pustijo vsakemu priteklemu kričaču vpiti in mu dovolijo, da daje ton. Naravno je, da se poskušajo ljudje, ki nimajo nobene lastne vrednosti, napraviti vidne s tem, da omalovažujejo domačine. V tem pogledu pa so Korošci pametnejši, ker znajo zapreti usta takemu bahaču, kjer ne gre z jezikom, enostavno s pestjo. Do sedaj sem prišel le malo okrog in ti o Celovcu ne morem veliko povedati. Zdi se mi, da so Ljubljančanke v splošnem bolj čedne kot pa Celovčanke. Vendar je napravila ena od teh name lep vtis. Toda o tem ne sme nekdo ničesar vedeti. Navadne Korošice so na splošno prikupne. Smolnikar me je prijazno sprejel, ne da bi prebral Tvoje pismo. Pretekli četrtek sem naredil s Slomškom izlet v Blatograd (Moosburg) k Jarniku. Tam sem jedel in sprejeli so me zelo domače. Zelo sem mu prigovarjal, naj ne zanemarja svojega pesniškega daru . . .

O slovnici ti lahko samo toliko pišem, da sta izšla ob koncu moja „Slovo od mladosti" in „Povodni mož" med redkimi spisi, s pripombo, ki bi se zdela celo Goetheju laskava, če bi bil Slovenec . . .

FRANT. LAD. ČELAKOVSKEMU

V Ljubljani, 14. brezna 1833.

Blagorojeni gospod, dragi prijatelj!

Vaše pismo in njegova priloga me je toliko bolj razveselila, ker ne bi nikoli mislil, da bodo moje pesmice, katerim je tukaj toliko nasprotnikov ostalo, med Čehi našle tako toplega zagovornika. Vem sicer, da hvala, ki ste me z njo tako bogato obdarovali, pač nam prijateljem slovenske literature zato ni bila neprijetna, ker nam je porok Vaše ljubezni do našega rodu in nima drugega namena kakor zbuditi nam pevce, ki bi jo utegnili zaslužiti. Zares je treba dramil mojim Kranjcem . . .

Morebiti bova s Kastelcem izpilila Linhartovi dve komediji in ju dala drugo leto ob tem času v tisk. Koroški Slovenci bodo stopili na noge z enim izvodom ljudskih pesmi, katere Vam bomo mogli mogoče poslati že s prihodnjo „Čbelico". Meni ni ugajala nobena, kar sem jih bral. Napis: Ljudske pesmi (Volkslieder) se mi zdi zlagan, ker pesmi niso med ljudstvom pete, ampak neslane puče, s katerimi bi duhovniki in tercijalci radi izpodrinili prave ljudske pesmi.

*

Tudi Prešernovi sorodniki so živeli na Koroškem. Tako njegov brat Jurij, ki je bil poleti 1832 v Celovcu posvečen za duhovnika in je deloval v raznih koroških župnijah. 15 let je bil župnik v Št. Rupertu pri Beljaku. Pri njem je živela njegova (oz. pesnikova) mati, ki je leta 1842 umrla in je pokopana v Beljaku.

(Nadaljevanje)

12.

Že od l. 1690 niso več volili cerkvenih ključarjev iz sredine tržanov, ampak samo iz sredine kmetov belskega okraja, a ta okraj je bil velik in mnogo jih je bilo, ki bi radi imeli to čast, pa le dva sta bila izvoljena.

K tem kmetom je prisedel tržan svečar Karel Podgornik, ki je imel navado, da je šel dopoldne na malo južino k sosedu ali Bošteju ali pa h Koclnu. Istočasno so prišli usnjar Ivan Fleischhaker, mizar Jakob Bicajnar in Krieber Matija, po poklicu krojač.

To je bila štiriperesna deteljica, ki je bila vedno skupaj. Dražili so se med seboj in smejali, ko so dogotovili svoje delo. Med njimi pa je hodil gostilničar Nikolaj Kocelj, mož precejšnjega obsega in žilavih rok. Velika srebrna verižica je segala čez telovnik, na sredi je visel velik srebrnjak Marije Terezije in srebrni gumbi na telovniku, vsega skupaj dvanajst, so se svetili kakor sonce. Na glavi, ki je kazala sive, bolj redke lase, je nosil zeleno že precej oguljeno čepico. Kocelj je veljal za bogataša in je bil tudi najvplivnejši mož v trgu, zato je bil tudi prvi svetovalec; in kadar je sodnik Hagen sodil, je sedel poleg njega in odločeval o usodi obtožencev. Zato pa so k njemu prihajali le odlični gostje, ker tam je bil red in, kdor je hotel razgrajati, je smuknil kmalu čez stopnice na cesto, da ni vedel, kako bi prej ko mogoče pobral svoje kosti in jo krenil kam drugam, kjer mu ne odkupijo tako hitro korajže.

Kocelj je bil dobre volje, gostov je imel celiko in tudi strežajev dosti, da se mu ni bilo treba samemu truditi. Prisede k tržanom in nagovori Jakoba Bicajnarja: „No, Jaka, že nekaj dni te nisem videl; na Simanovo te je vendar privlekel veter, si pa že bil na trgatvi v Žitari vasi in si dosti nabral?"

„Da, bil sem, pa se nič ne morem hvaliti; bilo je še precej, toda bolj kislo je; je pač tako, kakor ga nam je Bog dal!"

„Seve, seve, lani ste ga pa sami pridelali," poseže vmes usnjar Fleischhaker, „ko ste imeli tako dobro in sladko grozdje."

„Vidiš ga no," so se vsi zasmejali, tudi Vegl in tovariši pri drugi mizi.

„Pa še niti poskusiti ga nam nisi prinesel," ga podraži svečar Podgornik; „sediš na svojih sodih kakor mačka na peči. Še kapljice ga nam ne privoščiš."

„O ti spaka švedrasta," se huduje navidezno Bicajnar; „čakaj, ko bo prišla tvoja žena v kratkem v tisti položaj, da ji bodo morali kuhati juho iz starih kur in boš zopet moral pestovati, ti pošljem čutaro lanskega ,da ne opešaš in zaspiš pri zibanju, ko nosiš še šest križev, pa še nimaš miru."

Glasen smeh je udaril po sobi in stari Kocelj se je smejal, da se je tresel okrogli trebušček.

„Da, da, srečen tisti, ki ima vinograd, ima še vsaj nekaj dohodkov," pravi krojač Krieber; „jaz pa moram vedno vbadati iglo in gledati, kako si prislužim kak denar."

„Nikar ne zdihuj tako, ti suhi komar," se zasmeje Podgornik; „tebi tako ni treba jesti, ko si tako debel, da bi lahko zlezel skozi šivankino uho."

„Ti pa tudi ne prideš v nebesa," mu odvrne krojač; „ko stopiš pred svetega Petra, boš moral še tiste žaklje s srebrnjaki pustiti zunaj, ker nebeška vrata so zelo ozka."

In zopet so se zasmejali gostje na glas.

„Saj dobro, da pusti denar zunaj," se oglasi župan Vegl, ki se je rad pomešal med pogovor tržanov; „bomo vsaj lažje plačevali davke, ki jih nam hoče zopet naprtiti na naš hrbet gosposka."

„Da, res" pritrdi Pavlič, „sedaj zopet merijo po Beli zemljo; tisti škric, ki ga flegar toliko čisla, hodi že cel teden po mojem posestvu, gleda in gleda na tiste inštrumente; da bi mu zlodej prevrgel vse skupaj dol v grapo."

„Pa kako siten je," pripomni Sadovnik iz Remšenika; „zadnjič pride v mojo hišo, ko smo ravno molili angelsko češčenje, misliš, da se je ta pokveka gosposka odkril? Stal je pri vratih s klobukom na glavi, kot bi imel vrabce pod njim in se porogljivo smejal. Najrajši bi mu bil pripeljal takšno okoli ušes, da bi videl tri solnca."

„Popolnoma brezveren človek je," pritrdi počasno Vegl in potegne iz kozarca krepek požirek: „nikoli ga ne vidim v cerkvi ,ne odkrije se pred duhovniki, kjer le more, se norčuje iz božjih stvari."

„In taka spaka naj nam meri grunte in določuje davke? Tristo medvedov, to pa že ne," se razsrdi Pavlič; „če še enkrat pride, ga naženem s palico, da se bo kar kadilo za njim." Rekši udari ob mizo, da odskočijo kozarci.

„No, no, Jurij, pomiri se," ga tolaži Kocelj, ki ni imel rad poloma v svoji hiši; „saj bo ta škric že šel odtod, večno to merjenje tudi ne bo trajalo."

„O dober dan, častita gospoda," pozdravi zbrane pivce novodošli gost, ko še ni prav stopil v sobo.

„O Lukej, kje pa ti hodiš, ali si se rešil vrvi, na kateri te ima pripetega tvoja Katra?" ga podraži Podgornik in mu ponudi napolnjen kozarec, da pije.

Lukeja je sicer malo pogrelo, a mislil si je: pogoltni jezo. In to je tudi storil, nastavil velik kozarec z rdečim vinom in v treh požirkih je stekla vsa tekočina po grlu in ž njo vsa jeza.

Bralec je gotovo radoveden, kdo je novi gost, ki si tako praktično razlaga, kaj vse mora človek na svetu pogoltniti.

(Dalje prihodnjič.)

Šaljivi prizori za predpust

Ker smo ravno v času predpusta, zato prinašamo danas dva šaljiva prizora, katera bi mogli naši odri s pridom porabiti za kako predpustno prireditev.
Uredništvo.

Žane Zaletel

KOMIČEN NASTOP

Pred kratkim je sedel v gostilni „Pri sodčku“ gospod Žane Zaletel. Bil je že precej časa za mizo, kar se mu je tudi poznalo. Od časa do časa je kaj nerazumljivega zagodrnjal, v splošnem pa izgledal kot človek, ki ga ima že precej pod kapo. Doslovno tega ni treba razumeti, kajti njegova kapa je visela na kljuki. — Ko se je do dobrega sam s seboj sporazumel, je vstopil v gostilno v precej nakajenem razpoloženju neki mlajši gospod, ki se je, ne da bi se kaj posebno obotavljal, sesedel poleg našega Žaneta, kateremu se je na kratko predstavil: „Zaletel!“ — Žane ga pogleda ter vzklikne: „Kaj, vi ste Zaletel? Tudi jaz sem Zaletel! Sijajno! Jaz Zaletel, on Zaletel — natakarica, še en četrt čvička!“ — Radoveden ga vpraša po krstnem imenu; novi gost mu odgovori: „Žane!“ „Kaj, vi — Žane? Tudi jaz sem Žane, to je sijajno! Jaz Zaletel, on Zaletel, jaz Žane, on Žane — natakarica, še en četrt čvička!“ — Naš Žane postane še bolj radoveden in ga vpraša, odkod je; in on mu odgovori: „Iz Kurje vasi!“ — „Kaj, vi ste iz Kurje vasi? Jaz sem tudi iz Kurje vasi! To je sijajno! Jaz Zaletel, on Zaletel, jaz Žane, on Žane, jaz sem iz Kurje vasi, on je iz Kurje vasi, natakarica, še en četrt čvička!“ — Ko ga dalje vpraša, na kateri cesti stanuje, mu odgovori novi gost: „Na Ižanski cesti.“ — „Kaj, vi stanujete na Ižanski cesti? Tudi jaz stanujem na Ižanski cesti. To je sijajno! Jaz Zaletel, on Zaletel, jaz Žane, on Žane, jaz sem iz Kurje vasi, on je iz Kurje vasi; jaz stanujem na Ižanski cesti, on stanuje na Ižanski cesti; natakarica, še en četrt čvička!“ — Vpraša ga dalje po hišni številki; on mu odgovori: „33.“ — „Kaj, vi ste na številki triintrideset? Tudi jaz sem na številki triintrideset! To je sijajno! Jaz Zaletel, on Zaletel, jaz Žane, on Žane, jaz sem iz Kurje vasi, on je iz Kurje vasi; jaz stanujem na Ižanski cesti, on stanuje na Ižanski cesti; jaz sem na številki triintrideset, on je na številki triintrideset; natakarica, še en četrt čvička!“

Ko sta se takole do dobrega sporazumela, sta počasi odšla proti domu; spotoma sta se še vstavila v dveh ali treh kavarnah, kjer je stari Žane Zaletel predlagal, da pijeta bratovščino in zraven vedno ponavljal svojo pesem. — Končno sta prispela pred hišna vrata; tu je povabil stari Žane Zaletel mladega Žaneta v svoje stanovanje. Odprla jima je žena starega Žaneta, nakar ji je on ves navdušen predstavil mladega Žaneta. — „Poglej, stara, pripeljal sem ti svojega dobrega prijatelja: jaz Zaletel, on Zaletel; jaz Žane, on Žane.“ — Žena pa zaropota in zakriči: „Spravita se mi takoj proč! Ali vaju ni sram, da sta tako pijana, da ne pozna oče sina in sin ne očeta!“

Zastor pade.

Stražar in postopač

KOMIČNA DVOJICA

(V mestnem parku)

POSTOPAČ (slabo oblečen nastopi): Ljudje pravijo, da sem lump! Jaz tudi ne uvidim, zakaj bi ne bil — lump. Moj oče je bil lump, moj stari oče — lump in če bi natančno pregledal svoj rodovnik, bi našel še precej lumpov v familiji. Zakaj bi se ravno jaz podal na krivo pot?! Cel svet pa je že tako zlumpan, da ne dobi pošten lump nikakega priznanja — in zakaj? Zato — ker je preveč konkurence! Beračenje je bilo že od nekdaj zelo plodonosno rokodelstvo in lahko se je reklo, da ima zlato dno. Dandanes pa lahko bobnaš tričetrt ure po vratih in zvoniš ,kot bi potrkaval in silil v nebesa, in potem te nahrulijo: „Saj nimamo sami ničesar!“ Tako mine dan — in zvečer, ko delaš bilanco, si lahko vesel, če ne doplačaš! Nasprotno pa imajo ljudje rešpekt pred menoj. Če pridem na primer v kako restavracijo in sedijo že ljudje za mizo, ter prisedem, takoj vstanejo in poreko: „Zraven takega lumpa pa že ne bom sedel!“ Tega mora biti kriva le moja obleka, zakaj videl sem po restavracijah dostikrat že veliko večje lumpe in falote, pa se ni nihče dvignil radi njih, ker so bili pač lepo oblečeni.

V predpustu je za pravega lumpa najboljši čas. Marsikdo zastavi popolnoma nov frak, da si izposodi čim bolj strganega. In takrat jaz vedno žanjem. Kot pristna karakterna maska imam dostop na vsako maškarado. Kakor hitro sem notri — alo — pa se začne! Nad vse se spravim. Vse čike poberem; ko gospoda do mrtvega pleše, bi moral imeti jaz tri želodce, toliko je tega po mizah! Na neki maškaradi sem pa preveč vase jemal, pa so me zavohali ter vrgli na cesto, kamor sem tako nesrečno priletel, da sem si vse — hlače raztrgal. Mene ni to prav nič ženiralo! — Kaj takega se lahko pripeti tudi najboljšemu lumpu. K sreči me je pobral pred vrati rešilni — angelj, kateri me je odpeljal v prekrasno hišo — za zamrežena okna, da se odpočijem od predpustnega štrapaca. Skoro bi me ne bili hoteli sprejeti, toda pri „ven metanju“ mi je nek, vsega zaničevanja vreden, dober prijatelj vtaknil tri srebrne žlice v žep. Ko so jih našli, so rekli, da sem človek, ki rad kaj vase vzame. Po pravici povedano, sem bil prav vesel, da sem za nekaj časa varen pred motorji in avtomobili. Prav lepo je bilo v tej hiši! — Lepo stanovanje — popolnoma zastonj. Menaža seveda ni bila dosti prida, toda — darovanemu konju se ne gleda na zobe! Edino, kar me je ženiralo — je bilo, da nisem imel nikakega razgleda. Jaz sem pa vendar človek, ki kaj dá na lep razgled. Mimogrede naj omenim, da žlice, katere so našli v mojem žepu, niso bile iz čistega srebra. Res se dandanes toliko posnema, da se krasti sploh ne izplača. Malo je pristnega, kar pride človeku v roke. Vsled te okolnosti sem bil le štirinajst dni gost tega nad vse priljubljenega zavoda.

Delati se mi pa ne ljubi — prosim vas — če bi delal, kdo bi pa potem beračil. Tudi v tem oziru imam že slabe izkušnje. Nekoč sem se le malo takole po delu ozrl, pa me je radi tega cel teden vrat bolel. Po drugi strani spet je pa le dobro zame, da sem takole večkrat „spravljen“. Nekoč sem imel priliko biti zaprt skupaj z nekim anarhistom. Razlagal mi je stvari, da se mi je kar koža ježila in opisoval mi je ljudi tako natančno in temeljito, da sem se zdel sam sebi kakor jagnje in sem hvalil Boga, da sem le večkrat zaprt. Kakšen lump bi šele postal, če bi bil vedno na prostih nogah! Vsega bi me pokvarili!

Kakor marsikoga, muči tudi mene — stanovanjska mizerija. Plačo mi nakazujejo le iz proračunskih dvanajstin, a niti starega vagona mi ne privoščijo kot bivališče, zato se moram zadovoljiti s tole klopjo. Zdaj bom pa legel. Da bi le imel sladko spanje in mir pred komarji, sicer bi bil prisiljen poiskati si drug „hotel“. (Se vleže, mrmra zase in po tihem poje, nato zaspi.)

STRAŽAR (govori za odrom): Nehajte že s poljubljanjem, kaj vam vendar ne pade v glavo; ali mislite, da je mestni park tempelj boginje ljubezni? Glejte, da se mi takoj izgubite. Marš! (Nastopi od leve.)

POSTOPAČ (leži na klopi in smrči.)

STRAŽNIK (Pride, posluša nekaj časa smrčanje, ko zagleda postopača, gre proti njemu ter ga strese): Vstanite! Vi — gospod — vi! Tu ni nikak hotel — tu se ne spi — vstanite!

POSTOPAČ (Se malo vzdigne in si mane oči, stražnika še ne zagleda.) He — ja — kaj — prosim — halo, halo —! Kdo kliče? Ali je že čas? (Si zopet mane oči.) Prosim, zbudite me šele čez eno uro! (Leže zopet nazaj.)

STRAŽAR: Takoj mi vstanite! Vi — postopač — vi — ali ne boste vstali? Taka predrznost! (Ga močneje strese.)

POSTOPAČ: Prosim — sem že tu! (Vstane in smešno salutira.) Ukazujete, prosim?

STRAŽAR: Kaj delate tu? Zdite se mi zelo sumljivi! Ali nimate nikakega stanovanja?

POSTOPAČ: Seveda! Navadno stanujem v Magdalenskem parku, druga klop pri vhodu. Tam mi je pa včeraj stražar številka trinajst odpovedal stanovanje in jaz sem se preselil semkaj v mestni park, prva klop desno za labudovo palačo.*

STRAŽAR: Tega ne smete! Tu se ne more spati!

POSTOPAČ: Prosim, tu se spi jako dobro — to je pomota od vaše strani — če mislite —

STRAŽAR: Tu spati je prepovedano — razumete?

POSTOPAČ: Prosim — najeti si bom moral pač drugo stanovanje, kakor hitro naložim svoje „pohištvo“.

STRAŽAR: Pokažite mi svoje papirje!

POSTOPAČ (Išče nekaj časa po žepih, nato izvleče več starih časopisov): Prosim tu —

STRAŽAR: Kaj naj bo to? Pokažite „domovinski list!“ Kje ga imate?

POSTOPAČ: Moj „domovinski list“ je v moji domovini.

STRAŽAR: Kje je vaša domovina?

POSTOPAČ (melanholično): Pri mojem „domovinskem listu“.

STRAŽAR: Kje ste rojeni?

POSTOPAČ: Moje rojstno mesto je bil kup sena in to seno je požrl vol.

STRAŽAR (Si vse notira): Kako se imenujete?

POSTOPAČ: Mirko — Gustl — Tone — Kampelc — Pepe —

STRAŽAR: Dosti! — Priimek!

POSTOPAČ: Prejemek! Žalibog nimam nobenih prejemkov — in ravno radi tega sem za 20 kil shujšal —

STRAŽAR: Neumnost!

POSTOPAČ: Ne rečem, da ni, toda kaj hočemo?

STRAŽAR: Vaše rodbinsko ime hočem vedeti!

POSTOPAČ: Moje číslano rodbinsko ime se glasi: Plemenitaš!

STRAŽAR: Čudno ime!

POSTOPAČ: Toda plemenito!

STRAŽAR: Samec ali poročen?

POSTOPAČ: Poročen.

STRAŽAR: S kom?

POSTOPAČ: Z neko žensko.

STRAŽAR: Naravno, da z žensko.

POSTOPAČ: O, to ni tako naravno. Jaz imam na primer sestro, ki je poročena z nekim možem.

STRAŽAR: Pojdiva —

POSTOPAČ: Prosim — (hoče oditi).

STRAŽAR: Tu ostanite! (Ga čvrsto prime.)

POSTOPAČ: Oprostite, prosim, najprej ste rekli: „Pojdiva“ in potem naenkrat za mojim hrbtom: „Tu ostanite!“ Jaz se več ne znajdem v tej kolobociji!

STRAŽAR: Tiho!

POSTOPAČ (tišje): Ne znajdem se v tej kolobociji!

STRAŽAR: Tiho! (Glasneje.)

POSTOPAČ (še tišje): V tej kolobociji!

STRAŽAR (kriči): Ali ne boste takoj molčali?

POSTOPAČ (čisto tiho) kolobociji!

STRAŽAR: Vaš poklic?

POSTOPAČ: Do preklica — dober!

STRAŽAR: Vprašam vas, kaj ste?

POSTOPAČ: Alkoholik!

STRAŽAR: To vendar ni nikak poklic!

POSTOPAČ: Trdite vi?

STRAŽAR: Zdi se mi, da ste čisto navaden postopač!

POSTOPAČ: Meni se tudi tako zdi! — Toda človek se včasih moti... žalibog... žalibog!

STRAŽAR: Na vsak način ste zelo sumljivi. Ali slišite?

POSTOPAČ: Izborno!

STRAŽAR: Kako to?

POSTOPAČ: Vprašali ste: „Ali slišite?“ in jaz odgovarjam: „Izborno.“ — Saj vas vendar moram ubogati —

STRAŽAR: Neumnost!

POSTOPAČ: Popolnoma v redu!

STRAŽAR: Nič ni v redu —

POSTOPAČ: Torej ni v redu. Kakor vam drago!

STRAŽAR: Ali vas pri vsej vaši lumpariji nič vest ne grize?

POSTOPAČ: Nekaj me vedno grize, pa ne vem, če je to vest ali kaj drugega!

STRAŽAR: Boste vendar vedeli, kaj vas grize?

POSTOPAČ: Ne — v prirodopisju — posebno kar se tiče živih bitij, sem bil vedno bolj trde butice.

STRAŽAR (zagodrnja): Kdo je bil vaš oče?

POSTOPAČ: Moj stric!

STRAŽAR: Nezaslišno!

POSTOPAČ: Tudi jaz tako pravim.

STRAŽAR: Kakšen posel imate?

POSTOPAČ: Sneg kidam —

STRAŽAR: In poleti?

POSTOPAČ: Sem na dopustu!

STRAŽAR: Jaz vas aretiram!

POSTOPAČ: Prav imate!

STRAŽAR: Pojdiva!

POSTOPAČ: Prosim — za vami!

STRAŽAR: O, ne — vi greste naprej!

POSTOPAČ: Čast, komur čast! Oko postave, vi ste kavalir. Kje bom stanoval?

STRAŽAR: V varstvu policije —

POSTOPAČ: V varstvu policije — kako mi srce bije — prosto po Prešernu. — Nadam se, da bom dobro večerjal? —

STRAŽAR: Seveda, polže!

POSTOPAČ: Polže? Bravo, zelo dobro! Ocvrte! Moja najljubša jed. Prosim samo še trenutek potrpljenja, da dovršim svojo jutranjo toaleto, predno se podam spat! (Izvleče iz žepa stare glacé-rokavice, jih natakne na roke, vzame iz žepa staro krtačo, okrtači najprej klobuk, nato čevlje in nato lase, odtrga od drevesa veliko rožo, jo vtakne v gumbnico in se ponosno postavi pred stražnika.) Gospod plemeniti stražar, zdaj sem pripravljen. Pojdiva torej v posebno sobo! (Začne peti kako znano veselo pesem, n. pr. „Jaz pa pojdem na Tirol“.)

STRAŽAR: Mir! Zdaj se ne poje! (Ga čvrsto prime.)

POSTOPAČ: Zdaj ne? Dobro, pa pozneje!

STRAŽAR: Jaz ti bom že dal tvojo posebno sobo! — Saj jih ima naša policija vedno dovolj na razpolago. — Pojdiva! (Ga prime za vrat in vrže skozi vratu.)

Odideta. — Zastor pade.

---

* Se lahko spremeni po lokalnih prilikah (n. pr. za „Tremi ribniki“ ali: za Križno goro itd.)

Sadjar v februarju

Mesec februar je že nekak prehod v vigred. V tem mesecu pa ima sadjar še priložnost in čas, da opravi vsa potrebna zimska opravila v sadonosniku.

Z obrezovanjem sadja moramo biti gotovi do konca meseca. Le ona drevesa, katerim hočemo zmanjšati prebujno rast in jim hočemo torej rast nekako oslabiti, obrezujemo tudi še v mesecu marcu. S poznim obrezovanjem moremo prisiliti k večji rodnosti drevesa, ki rastejo le v les in ne tvorijo cvetnega popja.

Koncem februarja obrežemo tudi mlada sadna drevesca, ki smo jih posadili preteklo jesen. Vendar pa to obrezovanje preložimo še v mesec marec, ako je koncem februarja izrazito zimsko vreme z zelo nizkimi temperaturami.

Koncem februarja moremo že cepiti češnje. To pa zato tako zgodaj, ker poznejše cepljenje češenj navadno ni tako uspešno. Češnje začnejo namreč zelo zgodaj odganjati in se zato cepiči pozneje ne primejo tako lahko. Ako je takrat, ko cepimo češnje, še razmeroma mrzlo ,to navadno ne škoduje. Vendar pa moramo po cepljenju vsa ranjena mesta — tudi vrh odrezanega cepiča — dobro prevleči z drevesnim voskom.

Cepiče smo za vigredno cepljenje za vse vrste sadja narezali že v januarju. Ako pa smo na to pozabili, moramo cepiče narezati najkasneje do srede meseca februarja. Za one sadne vrste, ki zgodaj odganjajo, je pa to res že skrajni termin. Cepiči, ki bi jih pozneje narezali, se navadno zelo neradi primejo.

Februar je mesec, v katerem se večkrat vreme zelo hitro spreminja in se temperature zelo hitro menjavajo. Za zelo ostrim zimskim mrazom nastopi kar naenkrat skoraj vigredno milo vreme. Sončni dnevi pa povzročijo, da prehitro oživi sok v drevju.

Da preprečimo škodo, ki jo povzroči večkrat to prehitro **menjavanje temperature, pobelimo drevesna debla** in bolj debele veje z **apnenim beležem.** Sicer je priporočljivo to delo opraviti že decembra ali januarja, ako pa tega nismo izvršili, je sedaj za to opravilo res že skrajni čas.

V zadnjem času priporočajo poškropiti celo drevo z apnenim mlekom. S tem smo dosegli, da poganjajo drevesa nekaj dni pozneje, kar je včasih zelo važno zaradi mrzlih dni v vigredi.

Eno najvažnejše opravilo, ki ga moramo vsekakor opraviti še pozimi, torej pred začetkom nove rasti, je **zimsko škropljenje sadnega drevja.** Ako smo to zimsko škropljenje opustili, smo napravili napako, ki se bo pozneje zelo maščevala in ki je z ničimer več ne moremo popraviti.

Dokler drevje še nima listja, moremo drevesa res temeljito poškropiti ali bolje rečeno: drevesa operemo. Tudi moremo za škropljenje v zimskem času uporabljati bolj koncentrirana škropiva kot pa pozneje, ko drevo že odganja in bi z močno koncentriranimi škropivi poškodovali tudi nežne cvete. Toda le s koncentriranimi škropivi moremo temeljito uničiti sadne škodljivce. Z zimskim škropljenjem uničimo predvsem razne vrste kaparjev, to je ščitaste uši. Najnevarnejša med temi pa je San José-jeva ščitasta uš ali San José-jev kapar.

Z zimskim škropljenjem pa uničimo tudi one škodljivce sadnega drevja, ki odlagajo jajčeca v razpoke drevesnega lubja. To so predvsem razne vrste **krvavih uši.** Jajčeca krvave uši z zimskim škropljenjem res temeljito uničimo.

Za opravljanje zimskega škropljenja je najbolj primeren mesec februar. Sicer so tudi večkrat še v mesecu marcu dnevi, ki so zelo ugodni za opravljanje zimskega škropljenja. Vendar pa nastopi včasih v mesecu marcu kar nenadoma izredno toplo, skoraj vigredno vreme in drevje začne kar naenkrat odganjati. Takrat pa je že prepozno za zimsko škropljenje, zamudili smo pravi čas, posledice pa bomo videli in tudi čutili sami v jeseni, ko ne bomo imeli pravega sadnega pridelka.

Zato pa moramo tudi ponovno priporočati, da vsak sadjar res temeljito izrabi vsak primeren dan v februarju.

Tudi drugače mora sadjar misliti na to, da gre v februarju zima pač proti koncu. Zato je treba sedaj pohiteti z zimskimi opravili. Obenem pa moramo končati tudi s predpripravami za vigredna opravila v sadonosniku.

Še popolnoma zimski dnevi v mesecu februarju so kakor nalašč zato, da ob teh dneh **pregledamo,** pa tudi **popravimo razno orodje,** ki ga v vigrednem, poletnem in jesenskem času tako nujno rabimo v sadonosniku, ni pa časa, da bi šele takrat mogli pripraviti in še celo popraviti to orodje.

Tu so predvsem razne lestve, košare, obirači in podobno orodje, brez katerega si danes pravega sadjarja že skoraj ne moremo misliti.

Ko mislimo na skorajšnjo vigred v naših sadonosnikih, pa ne smemo pozabiti, da more prinesti februar še zelo hude zimske dni z zelo ostrim mrazom in z obilico snega. S tem pa je zopet tu nevarnost poškodb **po zajcu** in morajo biti zlasti mlada drevesa zavarovana proti divjačini.

Tudi nenadni in vlažni sneg, zmrzlina in poledica na drevju morejo zelo škodovati drevju in to tem bolj, čim bolj pozno proti koncu zime obiščejo naše sadonosnike. Kolikor moremo, tudi tu poizkušajmo pravočasno pomagati. Saj nam ravno ti pojavi pozne zime morejo včasih uničiti vsa upanja na bogato in dobro sadno letino.

I. S.:

Kako sušimo meso?

Ker je ravno sedaj doba, v kateri po deželi koljejo največ svinj, zato ne bo odveč, če spregovorimo nekaj besed o **pravilnem sušenju** in **hranjenju** mesa. Kajti marsikatera kmečka gospodinja je o tem vse premalo poučena oz. premalo pazi na to in tako morajo njeni ljudje poleti in jeseni uživati slabo meso namesto dobrega.

Velik del mesa konserviramo (ohranimo) s prekajevanjem. Najprej moramo vse meso nasoliti. Kos za kosom zdrgnemo temeljito s soljo (nekatere gospodinje vzamejo tudi malo popra, kumne in brinovih jagod) in ga vlagamo v čebriček ali kako drugo primerno posodo. Na dnu nadevamo predvsem velike kose: gnjati in plečeta. Vmesni prostor pa izpolnimo z manjšimi kosi, da je vse kolikor mogoče tesno vloženo. Čez par dni skuhamo slanamurjo (razsol), to je: zavremo vodo, kateri smo dodali nekaj soli in jo ohlajeno vlijemo na meso. Tako ostane nekaj tednov; debeli kosi štiri do šest, manjši pa le tri do štiri tedne. Vsak dan odtočimo vodo in jo nanovo nalijemo. Enkrat med tem časom preložimo vse meso, tako da obrnemo vsak kos in ga nanovo vložimo z vrhnjo stranjo navzdol. Da ostane meso rdeče, dodenejo često nekaj solitra.

To bi bil naš navaden domač način.

V nekaterih krajih pa nasole meso samo suho brez slanamurje, ker trde, da se potem bolje drži. Polivajo samo ono vodo, ki jo je izlužila sol iz mesa. V tem primeru pa moramo meso v začetku malo bolj nasoliti.

V severnih krajih vzamejo namesto škodljivega solitra en del sladkorja, n. pr. na 2½ kg soli le 5 dkg solitra in 20 dkg sladkorja. Meso zaradi te malenkosti ni sladko, le bolj okusno in sočno je ter lepše barve — in škodljivi soliter skoro odpade.

V toplejših mesecih, ko se soljenje bolj slabo obnese, je pa dobro soliti z vročo soljo, in sicer: na 10 kg mesa računamo 1 kg soli, 1 dkg solitra in 20 dkg sladkorja. V ponvi segrejemo sol in

(Nadaljevanje na 6. strani)

Nasveti gradbene stroke:

Gradbeni material

I. PRIRODNO GRADIVO

c) Les

(Nadaljevanje)

Kako se je les v zadnjih desetletjih spet uveljavil kot gradbeni material, dokazujejo obsežne stropne konstrukcije (gradnje) v tovarnah, pa tudi v velikih reprezentativnih dvoranah. Nosilci, zbiti ali zakovičeni iz samih malih desk in deščic, tvorijo često eno samo razpetino, ki meri tudi 20 do 30 metrov.

Poleg vseh tesarskih in mizarskih del pa je služil **les** v vseh dobah **kot** najodličnejše **olepševalno sredstvo** v notranjih prostorih zaradi svoje sposobnosti za umetniško obdelavo.

Našim gospodarjem na deželi so razne vrste lesa in njih lastnosti gotovo dobro znane, zato se omejimo tu na kratek pregled onih svojstev lesa, ki so za stavbarstvo, vštevši tesarska in mizarska dela, najbolj važna.

V sveže posekanem lesu je poprečno 40 odstotkov vode, pri čemer je lastni sok vštet. Po 6 mesecih ležanja na zraku se izgubi 10 odstotkov te vode in po 2 do 3 letih ostane vsega poprečno še 12—20 odstotkov. Pri sušenju **se les krči** in, če je izpostavljen sončni vročini ali kaki drugi visoki temperaturi, se tudi zvija, vsled česar naj se suši v vsestransko odprtih, a pokritih prostorih. Krčenje je pri raznih vrstah lesa različno. V podolžni smeri znaša povprečno le ¼ do ½ odstotka, v prečni smeri pa do 5 odstotkov in več. Obratno se les pri razmočenju za isto mero raztegne.

Pri polaganju poda na primer je zato važno, da ga ne pritisnemo tesno ob zid, temveč da pustimo približno 2 cm široko rego (špranjo), ki jo z vrha pokrijemo z letvo, da eventualno (morebitno) razmočenje lesa ne bi izvajalo prevelikega pritiska na zidovje. Važno je tudi, da pri polaganju poda ne položimo eno ob drugo samo desk iz takozvane beline, temveč ob vsako belinsko desko eno desko iz jedra. V prerezu drevesa imenujemo namreč oni osrednji in obenem starejši del, kjer so takozvani letni obročki ali letnice zelo na gosto stisnjene, **jedro,** ostali vnanji in mlajši del pa imenujemo **belino. Belina** je bolj porozna od jedra, pri razmočenju hitreje vsrkava vodo in se bolj raztegne, pri sušenju pa se tudi hitreje krči kakor jedro. Da bi torej v podu ne nastale prevelike in neenakomerne špranje, je zelo priporočljivo, da polagamo belino vedno ob jedro.

Tudi v pogledu na **prhnenje** niso vse vrste lesa enako občutljive. Nekatere ostanejo tudi pri pogosti spremembi iz suhega na mokro in obratno odporne, druge spet hitro sprhné. Nekatere so bolj odporne le v mokrem, druge spet le na suhem. Po tem se ravna naravno tudi njih uporabljivost za razna dela, kot za mizarska, tesarska dela, za gradnjo mlinov in žag, za vodne zgradbe i. t. d.

Naslednja tabela prikazuje primerjalno nekatere teh lastnosti po redih prav dobro (1), dobro (2), slabo (0); kjer ni ocene, je stvar dvomljiva:

Vrsta lesa	Odpornost			Cepljivost	Uporabnost za		
	v vodi	na suhem	pri menjavi		gradbeni les	za mizarska dela	za kolarska dela in stroganstvo
Smreka	2	1	0	1	1		
Jelka	2	2	0	1	1		
Bor	1-2	1-2	1-2	1-2	2	0	
Mecesen	1	1	1-2	2	1	1-2	
Hrast	1	1	1	2	1	1-2	
Bukev	1	1	0	1-2		2	
Gaber	1-2	1-2	2	1-2	2		1
Jelša	1	2-0	2	1		1-2	1-2
Breza	2	2-0	2-0	1-2		1	
Javor	2	2	2	2		1	

č) Apno

Tudi ta material je splošno dobro znan; spadal bi, strogo vzeto, tako med prirodna kot umetna gradiva, toda ker se izdeluje često v domačih apnenicah, ga obravnajmo na kratko na tem mestu.

Apno se pridobiva iz mehkejšega, belega kamna, ki mu pravimo **apnenec.** Pri topitvi tega kamna, ki je kemično sestavina kalcija, ogljika in kisika, izgine ogljikova kislina v zrak, ostane pa zelo bela in zelo občutljiva masa, takozvano **žgano apno** (znano tudi pod imenom **„živo apno“,** ki na zraku razpada in močno vsrkava vodo, vsled česar ga ne kaže dolgo shranjevati v skladiščih.

Če dodamo žganemu (ali živemu) apnu postopoma prilično 3-krat toliko vode kot znaša gruda apna, se šumeče pretvori v kalcijev hidrat (: to je spojina kalcija in vode) — v takozvano **gašeno apno.** Sprva je redko in tekoče kot mleko, a se po daljšem mešanju strdi, da je slično testu. V tem stanju ga potem pustimo v zato pripravljeni jami, a ga moramo pokriti s plastjo peska ali podobnim, ker se sicer spaja z ogljikovo kislino, iz česar potem spet nastaja kalcijev karbonat, to je kamenina, iz katere je apno izšlo.

Za apno je važno, da je dobro žgano. Eventualno neprežgani deli se potem tudi ne dajo ugasiti in taki kosi ali kepe zmanjšujejo vrednost apna in trpežnost malte, ki se iz njega dela.

Lahko računamo, da se iz 1 m³ žganega apna pridobi 1½ kubičnega metra gašenega apna, kar je važno vedeti, kadar se določa velikost jame.

Z dodatkom drobnega peska gašenemu apnu,nekako v razmerju na en del apna dva do tri dele peska, dobimo potem **apneno malto,** ki služi pri zidavi z opeko ali kamnom kot vezna snov.

Apnena malta pride v zid v na pol tekočem stanju in se tam postopno strjuje na ta način, da se prične spajati z ogljikovo kislino, ki je v zraku. Nastaja spet neke vrste kamen, to je apnenec, ki je kemično kalcijev karbonat.

Ako torej procesa strjevanja malte nočemo preveč zavlačevati, ne smemo na primer uporabljati preveč mastne malte, ker bi sicer zrak skozi njo le zelo težko prodiral in bi bolj notranji deli malte ne mogli priti v stik z zrakom in se tako strditi.

Malta tudi ne sme biti preveč pusta, torej ne sme vsebovati preveč peska, ker bi izgubila na plastičnosti; zelo mastna pa tudi rada poka, ker se v preveliki meri krči. Zato radi dodajamo apneni malti cement, s čemer jo v znatni meri izboljšamo.

Tak dodatek je zato potreben zlasti pri zidavi objektov, kjer pride zidovje v dotiko z vodo. Čista apnenčeva malta je namreč v vodi topljiva in bi brez dodatka cementa ali podobne snovi, ki jim pravimo „hidravlični dodatki“, moralo zidovje postopno razpasti.

Cene kmetijskih strojev

Koroška tovarna kmetijskih strojev v Beljaku je na novo določila cene kmetijskim strojem.

Cene (nove in stare) za najvažnejše stroje so:

	cena: šilingi stara	nova
plug (kotni) Ia	620.80	540.—
plug (kotni) IIa	657.10	575.—
plug Brabant 00 normal.	797.—	710.—
plug Brabant 00	857.—	780.—
obračalnik za seno	3750.—	2680.—
strojne grablje za seno	2600.—	1850.—

Kmetovalcem priporočamo, da se pri vseh naročilih najprej zanimajo za cene in kakovost strojev, ki jih naj naročajo če le mogoče naravnost pri tovarni.

Čemu rudninske snovi v hrani?

S hrano, ki jo sprejemamo, pridejo v telo tudi različne rudninske snovi, predvsem železo, apnenec, natrij, kalij, magnezij, mangan, fosfor, žveplo, kremenčeva kislina, klor, fluor, nekoliko joda in še nekatere druge snovi.

Kakor vemo, sodelujejo pri zgradbi našega telesa tudi rudninske snovi, zato so telesu potrebne in mu jih moramo dovajati s hrano. Dalje omogočajo topljenje v vodi sicer netopljivih snovi; tako vemo n. pr. da je beljakovina v destilirani vodi netopna, v takoimenovani fiziološki raztopini kuhinjske soli pa se topi. Ta naloga rudninskih snovi je zelo važna, ker zagotavlja in omogoča preskrbeti stanice s potrebno hrano, pa tudi iz stanic odstranjevati neuporabne in škodljive snovi, ki s[illegible] [illegible]eostanek preosnove.

Poleg tega urejajo rudninske snovi osmotski pritisk v stanicah; to je pritisk, ki nastaja vsled izmene raztopine soli in vode, dveh različno gostih tekočin, skozi predrobno luknjičasto, porozno stanično steno. Pritisk povzroča gostejša tekočina.

Končno ohranjajo rudninske snovi neko mero dražljivosti v mišicah, živcih in žlezah, morejo pa tudi, če jih je preveč, povzročiti neprijetno preveliko dražljivost.

Navadno najdemo v hrani, če prihaja seveda iz tal, ki so pravilno obdelana, zadostno množino rudninskih snovi in nam ni treba skrbeti, da jih dobimo od drugod; ker pa živimo v nerednih razmerah, se mi zdi, da je umestno poznati vsaj nekoliko potrebo teh snovi in si jih, če jih v hrani ni dovolj, preskrbeti od drugod. Dognali so namreč, da odpove telo, ki ne dobi dovolj rudninskih soli oziroma snovi, veliko preje kakor pa telo, ki jih ima dovolj. Seveda ne moremo uspešno nadomestiti manjkajočih rudninskih soli tako, da jih poiščemo izven hranil, čeprav jih moremo najti tudi izven njih, saj je znano, da se nahajajo žveplo, železo, apnenec in druge snovi v zemlji; za naše telo je najboljše in najuspešnejše, če jih prejme v obliki hrane, n. pr. v sadju, zelenjavi, zeliščih, salati, krompirju, kruhu (polnem), mleku i. t. d. Vendar moramo skrbeti, da pri kuhanju ne odstranimo hranilnih rudninskih snovi; zato ne smemo, če kuhamo zelenjavo, odliti vode, v kateri smo jo kuhali, ker bi z njo vred odlili tudi rudninske soli; pri sadju, žitu in rižu se nahajajo rudninske snovi največ v zunanji, temnejši kožici.

Kakšno nalogo pa imajo poedine rudninske soli? Za nekatere nam je naloga znana, za druge pa še ni povsem znana. Skušajmo se o tem nekoliko pogovoriti.

Železo ima za rdeče krvno barvilo, hemoglobin, velik pomen. Krvno rdečilo pa je važno pri prenašanju kisika iz pljuč v telo in ogljikovega dvokisa iz telesa v pljuča. Hrana, ki bi ne imela železa, bi povzročila hude težave v krvi. Železo najdemo v jabolkih, jagodah, špinači, koprivah, peteršilju, v krvavicah in rumenjaku.

Apnenčeve soli potrebuje telo za gradnjo kosti; potrebne so tudi za stanična jedra. Če telo ne prejema dovolj apnenca, ostanejo kosti mehke (angleška bolezen ali rahitis), zobje oslabe, hrbtenica se krivi, pa tudi ostali organi izgube na sposobnosti in živci oslabe. Apnenec omogoča zdravljenje jetike, prebavo beljakovin, tvorbo pobudnikov ali hormonov in mleka. Ugotovili so tudi, da mora biti apnenec v krvi, če naj se ostale snovi razstrupijo. Isto velja za kalij, natron, magnezij. Po njih se kri usposobi za razstrupljenje snovi, kot sečne, ogljikove, žveplene kisline i. t. d. Mnogo apnenca imajo smokve, jabolka, zelje, salata, koprive, regrat, rman, brezovo listje ,pljučnica, suličasti trpotec, lapuh, žajbelj, brinove jagode, mleko, sir, trda voda in ribe. Malo apnenca pa imajo meso, jajca, bel kruh, pecivo in sladkor.

Seveda je potrebno pravo razmerje med apnencem in ostalimi snovmi. Če bi n. pr. dali telesu sicer dovolj apnenca, pa drugih snovi kot fosforja in magnezija, ki jih najdemo v kruhu, preveč, bi dana množina apnenca ne zadoščala.

V sivi možganski snovi in v staničnih jedrih najdemo **fosfor**, in sicer v obliki neke beljakovinske spojine, lecitina. Če manjka v hrani fosforja, tedaj se pojavi pešanje v delovanju možgan ter oslabe živci. V primeru takih pojavov skrbimo za hrano, v kateri je precej fosfor, ja; zlasti ovseni kosmiči, kruh iz polne moke (črn kruh), rdeče jagode, mak, orehi, stročnice, salata iz plešca, kopriv, korenina regrata i. t. d. nam dajo fosfor.

Joda je v telesu malo (5—7 miligramov), vendar ima važno nalogo, zlasti pri pravilnem delovanju golšne žleze, ki ureja zopet od svoje strani delovanje srca in prebavo ter vpliva na človekov temperament.

Pomanjkanje joda ima za posledico različne motnje (povečanje žleze: golša). Res morejo jod vsebujoča zdravila odstraniti golšo, morejo pa tudi škodovati vsemu sistemu žlez in sluznicam. Zato je pametnejše uživati hrano, v kateri so primerne množine joda; zlasti v grozdju (predvsem v zrnih jagod), limoni, redkvicah, česnu, čebuli najdemo mnogo joda. Obenem skrbimo za zadostno sončno svetlobo in dober zrak.

Žveplo sodeluje pri tvorbi kože, las, nohtov, pomaga žolču tvoriti žveplenokisli natrij, ki je potreben za uspešno prebavo tolšč. Žveplo najdemo v vseh hranilnih snoveh v zadostni množini.

Magnezij se nahaja v kosteh, hrustancu, osrednjih živcih in nevtralizira slično kot apnenec prosto fosforno kislino. Če je v organizmu preveč magnezija, more le-ta ovirati delovanje srca in povzročiti oslabenje srčne mišice. Primerno množino magnezija najdemo v maku, žirovju, repi, neoluščenem rižu, poru, zeleni, jabolkih, orehih in koprivah.

Fluor potrebuje naš organizem za okrepitev kosti in sklenine. Z ržjo, ječmenom, repo, špinačo, zeljem, krešo, krijemo potrebo v polni meri.

Natrij, ki ohranja beljakovine v nekakem topljivem stanju, sodeluje pri tvorbi želodčne kisline, ureja notranjo napetost sokov in zbuja električne sile možgan; najdemo ga skupno s klorom kot klorov natrij v kuhinjski soli ali pa nastopa z žveplom in ogljikom. Najdemo ga v regratu, kumarah, paradižnikih, čebuli, špinači, poru, kreši, rmanu, plešcu, koprivah, v lupinah večine zelenjav, ki jo pripravljamo iz korenin; če uživamo dovolj surove hrane, ne potrebujemo kuhinjske soli; da, varovati se moramo uživati preveč slana jedila, kajti prevelika množina soli povzroča kronično vnetje ledvic.

Kalij sodeluje pri tvorbi krvne plazme in vpliva ugodno na pljuča, srce, jetra ,ledvice in gladko mišičje. Je najuspešnejše sredstvo, ki pospešuje odstranjevanje odvišne vode v telesu skozi ledvice. Najdemo ga v polnem žitu, maku, redkvici ,čebuli, krompirju, smokvah, rozinah, kumarah, jagodah rdečega jagodnjaka, njegovih listih, koprivah, kisli (zajčji) deteljici, ptičjem dresnu, rmanu, regratu, bezgovih jagodah, preslici in gladežu.

Mangan je v vseh organih in sokih in je posebno važen za presnovo železa v krvi. Zato naj bi uživali mangan vsebujoče jedi zlasti slabokrvni. Te jedi so češnje, slive, grozdje, borovnice, krompir, kostanj (pravi), karfiola, preslica, regrat in brinjeve jagode.

Kremenčeva kislina sodeluje pri tvorbi kože, las, zob, kit, kosti, hrustanca. Tudi v ledvicah in kožicah oči, v pljučih in črevesju najdemo kremenčevo kislino. Važna je za odpornost mišic, kit in staničij. Sodeluje pri zdravljenju jetike in preprečuje tvorbo raka. Zato so važne za to kislino vsebujoče rastline kot: preslica, korenina regrata, proso, kopriva, pljučnica. Dalje jo najdemo v česnu, čebulu, poru, raznih vrstah zelja, zelenem fižolu, špinači, salati in v večini sadja.

Arzen sodeluje pri presnovi in tvorbi kože ter las. Morda je pomanjkanje arzena vzrok, da lasje prenaglo posive. Najdemo ga v zelju in repi.

Iz povedanega vidimo, da so rudninske snovi, ki jih v zadostni množini najdemo v naravni ,zlasti v rastlinski hrani, za telo in njega urejeno delovanje važne. Če se pojavijo kake motnje, je umestno, da jih skušamo s primerno rastlinsko hrano odstraniti. Še bolje pa je, jih še preden so pojavijo, preprečiti. Zato skrbimo za bogato rastlinsko hrano. Narava sama se nam ponuja in nam nudi bogato pogrnjeno mizo. Treba je le seči po njej in se z njenimi darovi okoristiti.

Dr. F. M.

Trumanov načrt

o pomoči zaostalim deželam

Novi ameriški zunanji minister Dean Acheson je v svojih zadnjih govorih odobraval in podprl širokogrudni načrt predsednika Trumana, ki predvideva duhovno in gmotno pomoč deželam s slabo razvitim gospodarstvom. Ta veliki projekt pa je vzbudil tudi drugod po svetu živo zanimanje. V Ameriki sami ga je ljudstvo najprej sprejelo z dvomom, češ da je tvegan in da preveč obeta, česar pa ne bo mogoče izvesti. Toda kaj kmalu so ga pričeli hvaliti vsled veličine njegovega namena in vsled njegove smelosti.

To ni nikakšen ponovni „Marshallov načrt“, tudi če bi bilo dovolj pomožnih sredstev, s katerimi bi Združene države mogle zadostiti vsem potrebam revnih dežel. Načrt predvideva tehnično in znanstveno pomoč onim deželam, ki imajo sicer zemeljska bogastva, toda jim primanjkuje strokovnjakov. Obenem predvideva smotrno naložbo denarnih sredstev in upravljanje donosov, ki bi temu sledili.

Zamisel ni nova. Že okrog dvesto let so Velika Britanija, Holandska in druge dežele pospeševale razvoj po zaostalih deželah in s tem dvigale življensko raven domačinov. Britanska in francoska vlada sta dolgo pomagali primitivnim deželam, bodisi odvisnim ali nevdvisnim, s tem, da sta pošiljali tja izkušene upravnike in telnične strokovnjake. Skupno z denarnimi naložbami in z modrim tehničnim delovanjem so bili doseženi ogromni uspehi. Kar je novo v Trumanovem načrtu, je to, da je ta dežela, ki je še do nedavna veljala za izolacionistično, sedaj pripravljena sprejeti nase odgovornost svetovnega obsega.

Pri izvajanju tega načrta pa se bo porodilo mnogo zaprek. V notranjosti Združenih držav je bolj malo razumevanja za to, če bi se vlada preveč bavila s kapitalom in privatno industrijo. Glede zunanjega sveta pa se ne bo tako lahko odločiti, v kateri deželi oz. na kateri celini bo najprej treba pričeti z delom. Ali bo to v Afriki, ali na Srednjem Vzhodu, v Južni Ameriki ali južnovzhodni Aziji? Ali bodo prišle najprej na vrsto kolonialne dežele, kot je n. pr. Irak, kjer bi zelo potrebovali pomoči, katere pa ne bodo znali smotrno uporabiti.

Velikansko polje za tovrstno delovanje nudi Indija, ki je še vedno bogata dežela, samo njeni domačini ne znajo teh bogastev izrabiti niti jih ne bi znali upravljati. Potom Trumanovega načrta bi strokovnjaki pričeli spreminjati puščavske predele v rodovitno zemljo; domačini bi pri tem podvigu dobili delo in polagoma bi bilo konec revščine in tudi bolezni.

Britanski zunanji minister Bevin je izjavil k temu načrtu, da bi bilo treba vložiti vanj vse znanje, sposobnosti in vsa denarna sredstva, ki so na razpolago. Pričakovati je torej, da bodo višje razvite dežele, kot so Britanija, Francija, Holandska itd., ki pa so vsled zadnje vojne nekoliko obubožale, sodelovale pri tem svetovnem načrtu, če že ne gmotno, pa vsaj s svojo sposobnostjo in izkušnjami, ki so si jih nabrale že pred leti.

Cilj Trumanove politike pa ni samo človekoljubnost. V njem se izraža naravna in potrebna želja po iskanju in ustvarjanju novih tržišč za industrijske narode, predvsem za razvito Ameriko. Pri nameravanem podvigu bo za njegov razvoj neobhodno potrebno najti obsežna in stalna tržišča za dobrine, ki jih bodo pridobili po zaostalih deželah. — Gospodarska in politična trdnost v devetnajstem stoletju je v precejšnij meri zavisela od dejstva, da ni Velika Britanija vedno skrbela samo zato, da bi naložila svoj kapital v prekomorskih deželah, temveč da je tudi kupovala industrijske izdelke, ki so jih posamezne dežele pričele proizvajati potom njene pomoči. Prav tako imajo Združene države danes priliko zelo koristno služiti vsemu svetu s tem, da bodo povečale uvoz iz drugih dežel, tudi iz teh, katerim bodo najprej pomagale na noge.

(„The Times“)

Kako sušimo meso?

(Nadaljevanje s 5. strani.)

sladkor tako močno, kolikor največ prenese roka. S tem zdrgnemo meso kos za kosom. Potrebno je, da drgnemo dolgo in temeljito, posebno pri kosteh. Soliter, kolikor ga rabimo, ne smemo segrevati, ampak ga vtremo kar hladnega. Potem vlažimo meso kot sicer, a ga vsak dan obrnemo in v osmih dneh ga lahko obesimo v dim.

Ta način je posebno priporočljiv, če je treba soljenje pospešiti, zlasti takrat, če smo morali kako žival zaklati v toplejših mesecih in bi se pri dolgem soljenju meso pokvarilo.

Da bomo imeli dobro suho meso, mora biti **mesnjak** oziroma **dimnik**, kjer sušimo, zelo dober. Mesnjak naj bo, če le mogoče, obrnjen na sever in tako narejen, da ga lahko zračimo, če ne rabimo več dima. Prepih je v mesnjaku pozneje ravno tako važen kot prej dim. **Za meso kurimo** kolikor mogoče **z bukovimi drvmi**, le tu in tam damo na ogenj kako brinovo vejico. **Smrekov les in premog vplivata slabo** na duh in okus mesa. Dim naj ne bo premrzel (če leži mesnjak previsoko), ker prepočasi suši; v prevročem dimu pa se topi slanina in meso je potem manj vredno. Palice naj bodo pritrjene na strop, da ne morejo miši do mesa. Kose obesimo dovolj narazen, da ima dim in zrak prost dostop od vseh strani. Tudi **ne devajmo mesa v dim mokrega**, ker se tvori potem na kosih mazava plast, dim ne prodre dovolj v meso in taki kosi pozneje plesne ali se celo pokvarijo.

Mesa ne pustimo predolgo v dimu, ker se pozneje na zraku lepše posuši in ostane tudi bolj sočno. Posebno za majhne kose, ki so hitreje suhi, je nevarnost, da jih posušimo preveč.

Ko imamo vse meso posušeno, skrbimo, da se nam ne pokvari. Shrambe naj bodo zračne, hladne in suhe. Na spomlad pridejo kaj rade muhe in razen drug mrčes ter zaležejo jajčeca prav v najlepše kose. Da se nam to ne zgodi, zavarujemo okna z gosto mrežo ali pa namažemo vse kose z boraksovo raztopino (žlica boraksa na skledico vode). Obnesle so se tudi vrečice iz tankega blaga ali tudi iz papirja, predvsem iz prozornega celofana. Imeti pa mora taka vrečica na dnu mrežico za zračenje, da nam meso ne plesni.

Pri vsem tem pa je dolžnost vsake gospodinje, da od časa do časa pregleda zalogo, da se ji kaj ne pokvari. Le tako bo varčno gospodinjila sebi in svojim.

Izpod domače lipe

PLIBERK

Proti koncu prijaznega božičnega časa nas je obiskala vrla šmihelska mladina z lepo igro „Peterčkove poslednje sanje“. Zelo smo se razveselili igralcev, saj so nam še v lepém spominu iz prejšnjih dobro uspelih prireditev v Šmihelu. Z veliko pozornostjo so vsi gledalci sledili poteku igre in s Peterčkom še enkrat obhajali sveti večer, mu sledili v kraljestvo kralja Matjaža ter v zimsko naravo, ki si je nadela za sprejem svetonočnega Kneza najlepšo prazniško obleko. Peterčkovo dušno bolečino in vročo željo po svidenju s svojo mamico so najbolj razumeli oni, ki so tudi v zgodnji mladosti izgubili svojo mamico ali tudi še očeta. Draga mladina, ki imaš še veliki zaklad, mamico in očeta, zavedaj se svojega bogastva, bodi hvaležna ljubemu Bogu, ki ti ta zaklad čuva in za tebe ohranja, ti pa skušaj vedno bolj in bolj rasti v ljubezni in spoštovanju do svojih staršev.

Šmihelčanom se prisrčno zahvaljujemo za lepe urice in želimo, da nas še kdaj obiščejo. Samo malo prej razglasite, da se nas bo zbralo več.

Kakó bomo preživeli pustni čas, vam bomo pa pozneje sporočili. Do sedaj še ni bilo nič posebnega.

GLOBASNICA

V adventu smo imeli dosti opravka, ko smo spremljali skozi devet dni Marijo na njenem potovanju v Betlehem. Nekateri so bili zadovoljni s to lepo navado, ki je nova pri nas, nekateri so pa nosove vihali in vrteli jezike, ker ni šlo vse po njihovem. Košutnikova Lena je vsak večer prisostvovala in prepevala. Praznike smo kar lepo preživeli brez kakšnih posebnih dogodkov.

Na sveti dan zvečer je umrla Kastnikova Lenka, stara 27 let. Umrla je po dveh letih težke bolezni. V njeni bolezni jo je večkrat obiskala Marija in jo končno povabila s seboj. Pogrebe v starem letu so pa zaključili Bobejev oče iz Podroj, ki so bili najstarejši faran. Dočakali so 88 let. K večnem počitku smo jih položili 30. decembra. Pevci so jim zapeli na domu, po poti „Usmili se“ in na pokopališču nagrobnice.

Na Silvestrovo smo nekateri kar zarajali v novo leto. Tako smo vsaj pošteno začeli novo leto, ko se pa nekateri tako kislo držijo. V cerkvi smo na novega leta dan slišali statistiko naše fare v preteklem letu. Rojenih je bilo 16 in sicer 9 deklic in 7 dečkov. Porok je bilo 5, pogrebov pa 11.

Za Tri kralje so hodili okrog naših hiš vsi trije s številnim spremstvom in blagoslavljali naše domove. Po naših „ravnih“ in „lepih“ ulicah jih je vodila velika zvezda, da se ne bi kam zaleteli, zašli ali pa tudi kakšne hiše prezrli. Toda zvezda se jim je pri nekaterih hišah le skrila, da niso vstopili in je blagoslovili. Pa smo jim že vse odpustili. Bodo pa drugo leto bolj gotovo prišli.

„Stara sem, stara, delat ne morem, godci le god'te rajat pa morem.“ Tako pravi stara pesmica, ki zlasti sedaj pri nas drži. Saj so pa tudi prazniki zato. Če bo šlo tako naprej, bomo morali poskrbeti za plesne tečaje, da bomo sodobni. Ker smo že pri tečajih, naj vam povemo, da tisti, ki želite v svojem življenju dobrih kuharic in pridnih življenskih družic, takoj pridite k nam. Tu sta sedaj dva tečaja. Eden na severu, drugi na jugu. Torej lahko izbirate. Pri Paherju je bila lepa kuharska razstava. Posebno torte so se nam zapeljivo smehljale, zlasti tista z napisom: Kärnten frei und ungeteilt. Torto je naredilo neko dekle iz Podjune. Toda kakor večkrat, je bila tudi tukaj resnica drugačna od pisanih besed. „Frei“ so že bile, „ungeteilt“ pa ne, ker si moral celo vzeti in plačati zanjo 100 Šil. Tečaj smo zaključili s plesom, da ne bo kdo rekel, da smo nemoderni.

Pogegnovega Štefeta so v nedeljo zadnjič vrgli s prižnice. Nevesto je šel iskat v Šteben, čeprav jih je v Globasnici dovolj, ki nestrpno čakajo na ženina. Srčne vezi pač ne poznajo mej. Novemu paru želimo mnogo sreče!

Vozniki bi radi vozili les iz gozdov, pa ni snega. Konji rezgetajo v hlevih, vozniki se pa kislo držijo, ker ni zaslužka. Kako bi to šlo iz Luž in v žep bi priletel kak stotak. Pa si ne moremo pomagati. Moramo pač potrpeti.

LOGAVAS

K večnemu počitku smo položili dne 26. januarja Mojcejo Hafner, podomače Kranjčičevo. Dosegla je visoko starost 80 let. Ko je bila mlada, je bila daleč okrog znana kot izvrstna šivilja in mnogo deklet se je pri njej izučilo šiviljske umetnosti. Toda bila ni samo izborna šivilja. Bog jo je obdaril z lepim glasom in je dolga leta prepevala v cerkvi v čast božjo. Tedaj je župnikoval pri nas župnik Valentin Primožič. Bil je izvrsten glasbenik, tako da bi lahko prišel na dunajski konservatorij, kamor so ga vabili. On je izvežbal naše pevce, da so bili znani daleč naokrog. Posebno iz ranjke Mojce je naredil izvrstno sopranistko in ponos cerkvenega zbora. Marsikateri je prišel v cerkev, da je slišal njen glas.

Toda ni ostala vse življenje pri poklicu, ki se ga je bila izučila. Poklic šivilje ji ni prijal. Šla je kot gospodinja-kuharica k župniku Kaplanu v Medgorje, kjer je ostala do svojih zadnjih let življenja. Zadnja leta je pa preživela doma in je pomagala pri gospodinjstvu.

Na njeni zadnji poti jo je spremljalo mnogo ljudi. Ob odprtem grobu se je poslovil od nje domači gospod župnik in jo postavil vsem kot vzgled. Takole je povedal: Pri ljudeh je bila sicer majhna, toda pri Bogu, kateremu je služila vse življenje, je bila velika.

Ker je dolga leta prepevala v čast božjo, so se od nje poslovili tudi domači pevci in ji v zadnje slovo zapeli nekaj ganljivih žalostink. Mojca, počivaj v miru v domači zemlji!

TINJE

„Iz prsti si jo naredil, s kostmi in kitami si jo spletel, o Bog, obudi jo poslednji dan!“ S temi pretresljivimi besedami smo se poslovili v soboto 22. januarja 1949 od Jožefe Kuhar iz Tinj. Lahko bi še živela, saj je bila stara komaj 43 let. Toda neizprosna bolezen, rak, je razjedala njene telesne moči, dokler jih ni končno popolnoma uničila.

Njen mož, cestar, jo je zapustil že pred tremi leti, ko ga je povozil avto. In tako je ostala sama s hčerko, dvema sinovoma in materjo. Te pa je ona morala sedaj zapustiti, ter se posloviti od njih v tem življenju.

Pokojnica je bila pridna in skrbna gospodinja ter vzgledna krščanska mati, ki je svoje otroke vzgajala v strahu božjem. In kakršno je bilo njeno notranje življenje, tako življenje je živela tudi na znotraj. Marsikateri revež se je bo spominjal njenih dobrot in pomoči v stiski. „Kar dela desnica, naj ne ve levica“, je bilo njeno življensko načelo. Bila je res praktična katoličanka. Nobena stvar je ni zadržala, da ne bi prišla v cerkev. Kako spoštovana in priljubljena je bila med ljudmi, je pokazal najboljše njen pogreb. Ne samo domačini, ampak tudi od daleč drugod so prihiteli in jo spremili na njeni zadnji poti. Posebno iz Šmarjete je prišlo veliko ljudi poslovit se od nje. Okrajno glavarstvo, kjer je eden sinov v službi, je poslalo zastopstvo. Pogrebne obrede so opravili trije duhovniki, cerkveni pevski zbor pa ji je v slovo zapel nekaj pretresljivih žalostink. Vsi skupaj smo jo spremili tja, kjer jo je čakal njen mož in tako bosta oba skupaj, ločena v življenju, združena v smrti čakala glas angelske trombe.

Ob grobu se je poslovil od pokojnice domači dušni pastir in jo postavil kot vzgled matere. — Naj počiva v miru, domačim pa naše iskreno sožalje!

DJEKŠE

Na Svečnico 2. februarja je umrla blaga in visoko spoštovana Kočmarjeva mati **Marija Slamanik,** stara 65 let. — Skoro 40 let je vodila gospodinjstvo in kuhinjo pri Kočmarju. V soboto 5. februarja smo jo pokopali ob ogromni udeležbi ljudstva, ob navzočnosti sedmih duhovnikov in ob petju lepih žalostink. Gospod prošt Benetek so imeli ob grobu lep govor rajni materi v slovo. V nemškem jeziku se je poslovil od rajne Kočmarjeve matere g. župnik Czermak.

Rajna mati je bila rojena v ruški fari pred 65 leti. Kot 25 letno dekle je prišlo na Djekše. Kočmarju Antonu Slamanik je umrla žena Rozalija, šele 31 let stara. To je bilo leta 1906 poleti. Tako velika kmetija in gostilna nista mogli ostati brez gospodinje. Leta 1909 se je rajni Kočmarjev oče Anton Slamanik vdrugič oženil. Za ženo si je izbral sedaj umrlo mater. Gospod župnik Hraba ju je poročil 19. aprila 1909.

Rajna Kočmarjeva mati je bila vzorna mati, zvesta žena in razumna, pridna gospodinja. Še lani, čeprav že bolehna je bila dan na dan v kuhinji. A proti koncu leta jo je bolezen položila na bolniško posteljo. Zdravniki so izjavili, da jo samo operacija še more rešiti. Prepeljali so jo v bolnico v Celovec. Prestala je težko operacijo na črevesju. A srce je začelo omagovati. Vidno je slabela in spoznali so, da ji za ta svet ni več rešitve. Prepeljali so jo zopet domov, kjer je čez par dni ob veliki žalosti domačih umrla.

Gospod prošt je v svojem govoru posebno poudaril, kako visoko je rajna mati cenila sv. mašo in kako otroškovdana častilka Marijina je bila. Pripomniti moramo še, da se tudi svojega slovenskega pokolenja in svoje materinske govorice ni nikdar sramovala. Tudi to ji je le v čast.

Neprestan delavnik je bilo njeno življenje. Večkrat smo jo pomilovali, da nima nikdar počitka; vedno je bila na nogah, vedno pri delu. Dan za dnem, v delavnik in praznik. Komaj je našla za spanje potrebni počitek, a koliko je bilo noči v njenem življenju, ko ni našla niti ure počitka.

Zdaj boš imela čas za počitek, blaga rajna Kočmarjeva mati, zdaj si odpočij od svojega preobilnega dela in truda! Spavaj v miru in na svidenje nad zvezdami! — Žalujočim domačim naše sožalje!

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

48.

Nenadoma je rinila proti Resnikovi baraki. Blazen krik je pretrgal predzimsko popoldne, da so možakarji planili skoz vrata. Vse je drlo proti Resniku.

Plaznikova je z drobnimi prsti bila ob vrata in njeno kričanje je bilo podobno človeku, ki ga vlečejo na morišče. Skrivljeno, obupano, raztepeno in raztrgano.

„Denar mi daj, daj mi denar!“

Moški niso vedeli, kaj bi storili. Neodločeno so stali v krogu okoli divjajoče ženske in se spogledovali. Resnik ni odprl. Ženske so od groze vekale.

Tedaj je stopil pred kapelo kaplan. Za trenutek je obstal, kakor da nekaj premišlja, potlej se je s hitrimi koraki približal množici.

Šepnil je Zapotniku, naj obvesti reševalno postajo. Možakar je pri priči ubogal.

Kričanje Plaznikove se je sprevrglo v tuljenje. Ljudje so se odmaknili.

Klemen je stopil do nore ženske.

„Gospodična!“

Zasukala se je ter se z norimi očmi zabodla v kaplana. Krastačaste ustnice so ji trepetale.

Potlej se je znova obrnila k vratom.

„Tu notri je. Naredil je načrt in obljubil mi je denar. Zato, da bi odšli. Zdaj pa noče dati denarja. Križnar je rekel, da ga ima. Dobil ga je zame.“

Glas se ji je spremenil v hripavo vreščanje.

Možakarji so se spogledali.

Nenadoma je rinila od vrat in padla na kolena pred kaplana.

„On je vsega kriv. On je rekel, naj vas prosim za denar.“ Oči so se ji izbuljile.

„Ne grem v bolnico!“

V skoku je bila pokonci in rinila proti možem.

„Primite jo,“ je zavpil Klemen.

Možje so jo zgrabili.

Bila je z rokami, tulila, sline so ji tekle po bradi, zdaj je klela Resnika, zdaj prosila za odpuščanje kaplana, zdaj spet prosila, naj jo skrijejo pred policijo.

Ko je prišel rešilni avto, so jo morali zvezati. Ko so se zaprla avtomobilska vrata in je utihnilo blazno tuljenje, so ljudje splašeno stali okrog kaplana.

Avto je odpeljal proti Ljubljani.

Kaplanove oči so sledile avtomobilu do ovinka. Nato se je sunkoma obrnil in se s pogledom zapičil v množico.

„Takšen je konec greha.“ In se je s težkimi koraki obrnil proti kapeli.

Ljudje so še kar stali, kakor da čakajo na kaplanove besede. Njegov molk jih je udaril kakor težka pest. Šele ko so se za Klemenom zaprla vrata, so se spogledali in se pričeli razhajati.

Večer je prinesel čudno moro. Začelo je snežiti. Možakarji so ležali po pogradih in v mislih premlevali dogodek.

Torej so sodili po krivici.

Misli vseh so se obračale proti Resniku. Ni imel toliko poguma, da bi odprl vrata in se opral pred kolonijo. Kakor pes je tičal v baraki. Ni brez krivde.

Potlej so misli možakarjev tipale proti Križnarju. Tudi on ima svoje prste zraven. Izrabil je Plaznikovo, zdaj pa se je umaknil in čakal.

„Fej!“ je pljunil Zapotnik in izpod čela pogledal ženo.

Zapotnica se je s težkim vzdihom spravljala spat.

Mohor se je čutil ponižanega do tal. Odšel je k Prečniku. Dolgo sta se izmikala bolečim besedam.

„Zdaj imava hudiča,“ je nazadnje stisnil Prečnik.

„Z Resnikom vred sva umazana.“

Mohor je grizel ustnice.

„Dejansko nama kaplan ni storil nič zlega. Pregovoriti sva se dala. Plaznikova je zdaj izdala Resnika in naju.“

„Ravno to je,“ je siknil Mohor. „Na istem sva kot Resnik, čeprav nisva vedela, da je bilo vse dogovorjeno.“

Nista videla pravega izhoda.

Ženske so mislile samo na Plaznikovo, na njeno trpljenje in na skrivaj privoščile sramoto možem.

Resnik je hodil kakor senca. Ko je videl, da drvi Plaznikova na njegova vrata, jih je zapahnil in stisnjen na pogradu poslušal njeno tuljenje. Resnikovca je tiho vekala v kotu, otroci so se splašeno tiščali okoli nje.

„Zdaj imaš,“ je siknila proti možu.

Ni odgovoril.

Ko je prišel kaplan in so Plaznikovo zvezano odpeljali, je vstal in molče gledal za ljudmi, ki so se razhajali. V hipu je začutil, da vsa ta množica za vselej odhaja od njega, da je zgubljen, da je zgubil bitko in zapravil življenje.

Do trde noči se ni upal iz barake.

Že na deveto je šlo, ko se je vzdignil in stopil pred vrata. Snežilo je in vsa kolonija je bila v trdi temi. Hlad in snežinke, ki so se mu vsedale med lase, so mu dobro dele. Kakor potuhnjen pes se je priplazil do Križnarja.

Bil je še pokonci. Resniku ni ušlo, da ga je s svojim prihodom spravil v zadrego.

Molče sta se gledala.

Nato je bruhnilo iz Resnika.

„Kako misliš?“

Križnar se je v hipu znašel in se s porogljivimi očmi zagledal v splašeni Resnikov obraz.

„Tvoja zadeva. Sam si jo vodil, sam jo izpelji.“

Resnik se je stisnil.

„Toliko si kriv kot jaz. Še več. Napravil si načrt, jaz sem ga samo izpeljal.“

MOST PRI GALICIJI ZAPRT
(Važno opozorilo)

Direkcija za pošto in brzojav za Koroško sporoča:

Most pri Galiciji (Annabrücke) bo od 3. februarja 1949 dalje približno tri tedne zaprt za avtobusni promet na progi: Železna Kapla—Galicija—Celovec. Avtobusni promet se bo zato vršil na ta način, da bodo potniki prestopali.

Avtobusna proga Celovec—Galicija in obratno se konča, oziroma začne pri gališkem mostu (Annabrücke).

SPREJMEM

zanesljivo in pošteno dekle z znanjem šivanja, kuhanja in vseh hišnih del za pomoč v gospodinjstvu. Nastop takoj. Naslov v upravi „Koroške kronike“

V založbi Grossglockner-Verlag-a je izšla knjiga

„Pregled slovenskega slovstva“

Knjiga obsega 160 strani in prinaša najvažnejše podatke o 150 slovenskih pesnikih in pisateljih.

Cena knjigi je 8 šilingov.

Naročila pošiljati na naslov: **Jože Čuješ, Klagenfurt-Celovec,** Achatzelgasse 5

Pozor!

Državne obveznice

prevzamemo namesto gotovega denarja za plačilo pri sklepanju doživljenjskega in posmrtninskega zavarovanja.

Za 1000 S nominalne vrednosti prejmete 1.300 S zavarovalnine. **Nobene čakalne dobe! Takojšnje izplačilo v gotovini!** Podatke daje:

JUPITER zavarovanje, Celovec St. Veiterstrasse 1.

KUPI ČITAJ IN ŠIRI „Koroško Kroniko“

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

„Kraji po Koroškem“

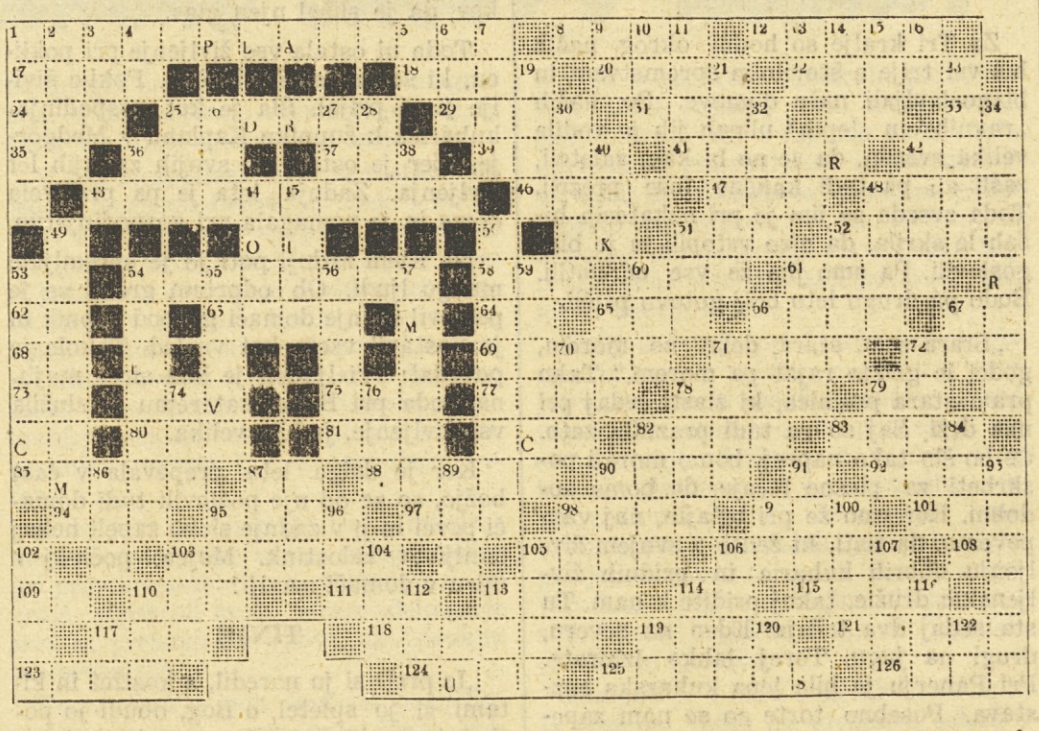

V pričujoči križanki je 14 imen krajev na Koroškem, ki se vsa začenjajo s črkama C ali Č.

Besede pomenijo:

Vodoravno: **1 kraj in občina v beljaškem okraju; 8 kraj v občini Smerče v beljaškem okraju;** 12 nezdrav; 17 svetopisemska oseba; 18 moško krstno ime; 20 kar nevesta k novemu domu prinese; 22 skoraj grd; 24 vodna žival; **25 kraj v občini Žihpolje v celovškem okraju;** 29 razlika po prirodi; 31 pisalna potrebščina; 33 šestnajsta in tretja črka v abecedi; 35 kratica neke evropske denarne enote; 36 domača plemenska žival; 37 kar ni laž; 39 prvi človek; 41 vrsta sablje, dolgega bodala; 42 oblika pomožnega glagola; 43 brez brade; 46 žitarica; 47 del rastline; 48 tuje moško krstno ime; 51 neke barve; 52 ime večih krajev na Koroškem; 53 izraz, vzklik živinskih gonjačev; **54 kraj v občini Blato v pliberškem okraju;** 58 družinski poglavar; 60 odeja; 61 ovitek iz lepenke; 62 prvi izraz pri štetju; 63 izseka, trata v gozdu; 64 pritrdilnica; 65 električna enota; 66 gora na Koroškem; 67 pritrdilnica; 68 italijanski izraz za reko Pad; 69 neka barva; 71 vežba; 72 pijača; 73 kemična označka za prvino iridij; 75 odtenek, kos celote; 77 Aškerčeva pesem; 78 množica; 79 domača pritrdilnica; 80 kuha se, polje; 81 veznik; 82 srd; 83 potreba po pitju; 85 znana vojna ladja iz prve svetovne vojne; 87 grška črka; 88 pogani, kakor so jih naši predniki imenovali; 90 mala žitarica; 92 znamenje, migljaj; 94 svod, slavolok (francoski); 95 pralno sredstvo; 97 latinski pozdrav; 98 žensko krstno ime; 99 okrajšano moško krstno ime; 101 naplačilo; **103 kraj v občini Kotmara ves v celovškem okraju; 105 kraj v občini Podklošter v beljaškem okraju;** 106 izbrana družba; 108 prvi dve črki besede pod 85 vodoravno; 109 prvi dve črki v abecedi; 110 reka v Evropi; 111 pomeni „bivši“, je pa tudi izraz pri pitju; 113 imenovan „kralj čevljev“; 114 kratica za „plemeniti“; 115 kot pri 20 vodoravno; 117 soha, umetniški izdelek; 118 delavci, ki vrše najtežja dela; 119 drugo ime za Perzijo; 121 velika posoda; 123 prvi človek; **124 kraj v občini Št. Janž pri Mostiču v sodnem okraju Svinec;** 125 južna rastlina; 126 jugoslovanska reka.

Navpično: **1 kraj v občini Važenberk v velikovškem okraju;** 2 riževo žganje; 3 zunanji izraz žalosti; 4 imena ne poznam („nomen nescio“); 5 kot pri 108 vodoravno; 6 divja mačka; 7 cunja; 9 prva in peta črka v abecedi; 10 Prešernov vodnik in prijatelj; 11 zelo hlapijiva tekočina, tudi ozračje; 13 osebni zaimek; 14 naslovna oseba Shakespearjeve drame; 15 ženski glas; 16 nikalnica; 19 veznik; 21 član orijentalskega naroda; 23 slabe volje, žalosten; 25 zdrav, močan; 26 odmev (tuja beseda); 27 naplačilo; 28 sladka jed; 30 preigrane melodije, iste pesmi; 32 znamka avtomobilov; **34 kraj v občini Žrelec v celovškem okraju;** 36 prihodnjik; 38 povratno-osebni zaimek; 40 kratice nekih dijaških udruženj; 42 odstavek iz mohamedanskega svetega pisma; 44 ustje, morski zaliv; 45 reke (španski); 48 oblika gorske gmote; 49 razgled, pregled (tujka); 50 pokrajina na Koroškem, imenovana po istoimeni reki; 51 Stvarnik; 52 pokrivalo; **53 kraj v občini Dobrla ves, v velikovškem okraju; 54 glavno mesto Koroške, sedež koroške Mohorjeve družbe, nekdanje slovensko kulturno središče; 55 kraj v občini Hodiše v celovškem okraju** (beseda se začenja s črko R); 56 žensko krstno ime; 57 italijanska pokrajina, tudi žensko ime; **59 kraj v občini Dhovše v celovškem okraju;** 60 vranji glas; 61 črta med oblastmi, državami; 65 prva ženska; 66 blagajna; 67 pritrdilnica; 70 uradna listina; 71 cvetlična posoda; **72 naselje in postaja na progi v Ziljsko dolino;** 74 gozdne živali (2. sklon množine); 76 skrajšano žensko krstno ime; 78 del noge; 79 vodna naprava; 82 domače žensko ime; 84 pritok Rena; 86 „čez ... in strn“; 87 dolina na Koroškem; 89 številka; 90 ognjeniški izmeček; 91 starorimski pesnik; 93 puščavska žival; 95 privid, sanje; 96 latinski pozdrav; 98 rednica, vzgojiteljica; 99 francoski določni člen; 100 kraj ob Vrbskem jezeru; **102 kraj v občini Podklošter;** 103 zamašek pri sodu; 104 dejanje; 105 preprosto pokrivalo; 106 zagon, vnema; 107 grška sveta gora; 110 večno mesto; 112 voda, urin; 113 del sesalke; 114 besedica, s katero poudarimo starost, preteklost; 116 očka; 117 označka za kemično prvino kalij; 119 veznik; 120 označka za kemično prvino natrij; 122 kratica za „eventualno“.

Zakonca - upokojenca,

ki sta vajena kmečkega dela, najdeta za stanovanje in deputate zaposlitev v majhni, pri Ribnici na Vrbskem jezeru ležeči kmetiji.

Ponudbe na: **Ernst Reinisch, Admont,** (Štajersko—Steiermark)

Cementno strešno opeko in cement

zamenjam za les. Zamenjam tudi za stoječi les.

Johann Žagar

Celovec
Rampenstraße 15

Resnik se bori z grozo.

„Ostal sem vendar v ozadju. Bolj si se umazal pred ljudmi kakor jaz. Operi se sam, če se hočeš.“

Resnikove oči so noro gorele v Križnarja.

„Menda ne misliš resno?“

„Jaz se ne bom boril za tvojo čast. Tega menda ne pričakuješ?“

Križnar postaja strupen.

„Moja čast je tvoja čast,“ težko izdavi Resnik.

„Jaz sem svojo varoval,“ ostro udari Križnar.

„In jaz naj nosim tvojo krivdo?“ zasiha Resnik.

„Prevali jo name, če moreš,“ se suho zasmeje Križnar. „Kdo je kaplana s kamnom? Ti ali jaz? Kdo mu je ubil okno? Ti ali jaz? Kdo je peljal Mohorja in Prečnika na oprezovanje? A? Poskusi prevaliti krivdo name. Morda se ti posreči.“

Križnarjeve besede so suhe, da šumijo.

„Svinja!“ sikne Resnik.

Križnarjeve ustnice se krivijo v škodoželjnem nasmehu.

„Hotel si biti prvi. Zdaj bodi!“

Resniku se tresejo roke.

Križnar se pričenja slačiti. Kakor mimogrede vrže pred Resnika obsodbo.

„Jaz na tvojem mestu bi vedel, kaj mi preostane.“

Z roko je malomarno potegnil po pasu, ki ga je odpel od hlač.

Resnik je zazijal in omahnil proti vratom. Ni jih še odprl, ko je Križnar upihnil petrolejko.

Zunaj je snežilo. Ne več v drobnih snežinkah, temveč v debelih kosmih.

Po koloniji je bilo mrtvaško tiho. Groza zvezane Plaznikove je ležala pred sleherno barako.

Resniku se je zdelo, da se debeli kosmi sesedajo v Križnarjev pas, ki se je ob petrolejski luči rumenkasto svetlikal.

Onstran barak, komaj sto metrov daleč, je gozd. Gol, moker, s sluzavimi vejami, od katerih se cedi mokrota.

Resnik vidi Križnarjev pas. Mehko se vije v roki.

V petih minutah bi bilo vse končano. Kri v senceh buta z neznano silo. V temenu kuje bolečina, v rokah, v očeh, v vsaki žili, v vsakem živcu.

Počasi seže z roko do pasú. Jermen je mehak in topel.

Resnik omahne čez pot. Pri kaplanu še gori luč. Neznana teža raste iz nog proti srcu, se gnete, postaja trda kot kamen, maši žile in v nabreklih sencih zbada kakor s šivanko.

Resnik odpenja pas. Čuti železno zaponko. Kakor drobna kačja čeljust je v roki.

Med drevjem je tišina, globoka kakor prepad. Resnik čuti železen obroč, ki mu je legel čez čelo do tilnika in zdaj stiska, stiska, drobi poslednjo misel, lobanja se seseda in gabrova veja je tik oči.

Mora sesti. Tla so mokra in mrzla, voda mu v drobnem curku teče izmed las za vrat in po čelu.

Nenadoma se sneženi zastor usloči. Veter... Poslednje listje po drevju se zgane, od vej kapljá in Resnik čuti, da mu mrzla voda teče ob kosteh in prodira v mozeg.

Z norim pogledom vrže pas čez vejo. Zdaj visi kakor mrtva kača, ki so jo pastirji nalašč obesili nekomu za strah.

Resnik bulji v temo. Zdi se mu, da ima veter roke, ki ga porivajo in dvigajo.

Skuša se vzpeti.

Ne more se. Vsa moč, vsa nekdanja sila se je zdriznila v nič. In če bi ga zdaj zvezanega peljali pod vešala, tulil bi kot Plaznikova.

Pas niha v vetru. Moker je, spolzek, ledeno mrzel.

S poslednjo grozo se skuša Resnik znova dvigniti.

Zaman. V tem hipu se je razklenila njegova strahopetna osnovna narava, obroč okrog glave je stisnil poslednjo misel in Resnik je v blaznem obupu rinil spod drevja, planil na cesto, z rokami oklepal vrat, kjer je butala kri, lovil sapo in hlastal za oporo. Med velikimi črnimi krogi pred očmi je plesal sneg, zibal se je pas, gibale so se veje, roke vetra so ga tiščale nazaj in v norem obupu je rinil proti luči, ki je gorela v kaplanovi sobi.

S pridušenim krikom se je sesedel ob leseni steni.

Klemen je čutil udar. Zdrznil se je. Veter zunaj je naraščal.

Neodločen je stal ob mizi. Misilil je leči, toda ni si upal. Nenadoma je stopil k oknu in ga s sunkom odprl.

Nikogar!

Strah je uplahnil. Sneženi zastor se je usločil skoz okno, da je plamen v petrolejki zatrepetal.

Klemen zapre okno. Ne more se zmagati, da ne bi pogledal okoli kapele.

Veter je mrzel, da reže do kosti.

Na to stran ni ničesar.

Ko zavije okrog vogala, mu zastane korak. Človek. Vidi dolgo iztegnjeno roko, ki se črní iz snega.

Skloni se. Z obema rokama dvigne truplo.

Resnik!

Težak je kot svinec. Stežka ga vzame v naročje in zanese v sobo. Iz čevljev, iz obleke mu mezí voda.

Treba ga je preobleči.

Klemen išče po omari.

(Dalje prihodnjič.)

„Koroška Kronika“ izhaja vsak petek — Cena za naročnike mesečno: za tuzemstvo 2 S v inozemstvo 5 S — Uredništvo lista je v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/. — Tel. 3651/02. — Uprava in oglasni oddelek v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/1 Tel 3651/96 — Mesečno naročnino je treba plačati v naprej. — Rokopisi se ne vračajo.
Tiska: Tiskarna „Carinthia“ v Celovcu.